

**A magyarországi román néptáncok hagyományőrzése és
továbbadása a román nemzetiségi általános iskolákban**

HVR-092

Szarvas,2013

Tartalomjegyzék

Bevezetés:.....	3
1. A néptánc kiemelkedő szerepe:.....	8
1.1. A méhkeréki néptánc hagyományai	8
1.1.1. Nyisztor György és Kovács Tivadar emléküinkben élnek.....	8
1.1.2. A méhkeréki táncház, az akkori idők mulatsága.....	14
1.1.3. A méhkeréki táncrend felépítése, jellemzése	18
1.1.4. A méhkeréki népviselet.....	22
1.2. Az eleki néptánc hagyományai	24
1.2.1. Elek virtuózai emléküinkben élnek	24
1.2.2. Májusfa hagyományai	26
1.2.3. Az eleki táncrend felépítése, jellemzése	28
1.2.4. Az eleki népviselet	30
1.3. Illemek a magyarországi román táncok közben.....	31
2. Általunk végzett kutatások a méhkeréki általános iskolában.....	34
2.1. A kutatásunk jellemzése, lényege	34
2.2. A kutatásunk eredménye	35
2.3. Néptánc próba látogatása	37
3. Probléma megoldásának lehetősége.....	39
Összegzés	42
Szakirodalom.....	44
Mellékletek.....	45

*„A Kárpát-medence népeinek táncagyományai
s ezen belül a magyar táncok nagyon sokszínűek. [...] E hagyaték megmentésére, őrzésére, felélesztésére
nagy felelősséggel kell felkészülnünk.”*
Tímár Sándor¹

Bevezetés:

Tímár Sándor fenti idézete sok igazságot hordoz magában, bár mi úgy gondoljuk, hogy ez nem csak a magyar táncokról mondható el, hanem a nemzetiségi hagyományokról és szokásokról is, melynek talán a legfontosabb része a tánc.

Ma Magyarországon több olyan nemzetiség is jelen van, amelyek ideérkezésükkor hozták magukkal hazánkba a hagyományaikat. Büszkéek lehetünk arra, hogy ez az ország sokszínű, hiszen itt 13 törvényben elismert nemzetiség él, ezek között 12 nemzeti kisebbség (németek, szlovákok, horvátok, románok, ukránok, szerbek, szlovének, lengyelek, görögök, bolgárok, ruszinok, örmények), illetve 1 etnikai kisebbség, a cigányság. Ezek a nemzetiségek mind egytől-egyig nagyon szép hagyományokat hordoznak magukkal. A dolgozatunkban a román nemzetiség hagyományairól szeretnénk beszélni.

Az a kérdés, hogy mióta élnek a mai Magyarország területén románok, a szakemberek között mindmáig reménytelen vita tárgya. Nem lehet egyértelmű választ adni arra, hogy a török hódoltság előtt éltek-e románok a területen vagy sem. A román történészek egy része a dákoromán kontinuitás elméletet vallja, azaz a román nép ősei a rómaiak előtt már a Kárpát-medence keleti részében élt dákok. A magyarországi román szakemberek egyetértenek azzal, hogy jelentősebb román népességgel csak a törökök 17. század végi kiűzését követő betelepítések óta számolhatunk. Viszont azt állítják, hogy a Bihar-hegységben, Belényes, sőt Nagyvárad környékén, vagy Szabolcs-Szatmárban is találtak már a 13. században, főleg hűbéri birtokokon románokat. A nyelvészeti érvek amellet szólnak, hogy a mai Magyarország területén élő román népcsoport a Körös vidéki dialektust beszéli, pontosabban ennek a nyelvjárásnak két változatát, a Fehér- és a Fekete-Körös menti román nyelvet. A kettő közti határvonal Gyulánál húzható meg.

A magyarországi románság kulturális központjának számító kisváros és attól délre eső településeinek románsága a Fehér-Körös vidékének nyelvét beszéli, tehát csakis onnan

¹ http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_néptánc, letöltve: 2012. 11. 21.

származhat. Ezek a települések: Kétegyháza, Békés, Békéscsaba, Csorvás, Elek, Puszta-Ottlaka, Battonya, Lőkösháza, Magyarcsanak, Szeged, Hódmezővásárhely, Szentes, Makó. A Fekete-Körös mentén és attól északra meghonosodott bihari nyelvjárást használják Gyulától északra, Méhkeréken, Sarkadkeresztúron, Körösszakálban, Bedőben, Pocsajon, Létavértesen, Álmosdon, Bagaméron, Csegöldön, Nyírábrándon, Nyíradonyban, Nyíraczádon, Porcsalmán, Csengerújfalun.

Mi a Fekete-Körös mentén élő románsághoz tartozunk ezért először erre a területre szeretnénk kitérni a dolgozatunkban, majd rátérünk a Fehér-Körös vidékén élő magyarországi románság hagyományaira is.

A dolgozatunkat nagy részben motiválja az a mondas, amit a gimnáziumi népismeret és történelem tanárunk mondogatott: „A hagyományok szerint élő társadalom, a hagyományos társadalom”. Ha ezt a mondatot jobban végiggondoljuk, van benne realitás. Hiszen a nélkül nem ismerhetünk egy országot vagy egy nemzetiséget, hogy ne tudnánk semmit a hagyományairól. De mit is jelent az a szó, hogy hagyomány? A hagyomány azokat a cselekvéseket foglalja magába, amelyeket nemzedékről, nemzedékre változatlan formában tesznek az adott társadalom tagjai. Ezeket a cselekvéseket szociokulturális öröklés alapján végzik, ami azt jelenti, hogy az egyén beleszületik abba a társadalomba és úgy viszi tovább az ősei hagyományait.

Ha azokat az értékeket, amit őseink hagytak ránk, nem ápoljuk, nem adjuk, tovább akkor ezek a dolgok eltűnnek, hagyományok nélkül már pedig egyetlen egy ország és nemzetiség sem létezhet. A hagyományban benne van egy életút, egy történet, egy nemzet szomorúsága vagy öröme és ezzel együtt az összes értéke. A hagyományok átadására nincs is megfelelőbb színtér az iskolánál. Hiszen hol máshol lehetne nagyobb hatást elérni a gyerekeken és kikben, ha nem bennük lássuk a jövőt, azt a jövőt, ami magában hordozza a múltat is, ha átadjuk nekik.

Mi a tanulmányaink és kutatásaink során arra törekszünk és fogunk törekedni, hogy azokat a hagyományokat, amiket örököltünk és megtanultunk az őseinktől, hogy még jobban fejlesszük, még jobban elsajátítsuk és minél több dolgot megtanuljunk róluk, hogy a jövő nemzedékének a lehető legpontosabban örökössük, továbbadhassuk, akár az iskolapadban ülő gyerekeknek a tanórákon és a tanórák keretein kívül is. A tradíciókat nem lehet csak úgy a tankönyvekből megtanulni az elolvasás után, fontos hogy ezeket egy olyan embertől tanulják meg a gyerekek, aki foglalkozik ezzel és jelentősnek tartja. Hiszen aki nem élte át ezen dolgok jelentőségét és csak azért adja át mert a tanmenet előírja az sosem fogja tudni átadni a tanulóknak. Még jobb, hogyha a gyerek maga beleszületik ebbe a környezetbe, így nem csak

az iskolában, hanem otthon a családi környezetben is elsajátíthatja a saját nemzedékének hagyományait. Ha otthon azt tapasztalja, hogy a családnak ez fontos és örömet leli abban, hogy ápolja, az őseink értékeit legyen az néptánc vagy népzene, vagy akár egy népi játék, naptári ünnep pl.: Karácsony, Húsvét, akkor az ő számára is fontos lehet és boldogan foglalkozik ezzel. De az még előnyösebb, hogy ha maga a tanító is ebben a környezetben nevelkedett vagy volt kitől elsajátítania a saját népe szokásait, mert így nagyobb odaadással, szeretettel tanítja meg a növendékeinek.

Szerintünk elengedhetetlen, hogy a nemzetiségi iskolákban egy nemzetiségi tanító legyen. Mert a nemzetiségi iskola nem létezhet a nélkül, hogy ne foglalkozzon a tradíciókkal.

Az ok, hogy ezt a témát választottuk, az az, hogy mindketten ebben a környezetben nőttünk fel. Mindketten két tannyelvű, nemzetiségi általános iskolába kezdtük meg tanulmányainkat. A nemzetiségi iskolának egy alap pillére, hogy a tanuló tudja azt, hogy ő miért jár ilyen iskolába, honnan származnak az ősei, miket csináltak régen, mik voltak a szokásai. Ha ezt hagyjuk elveszni, akkor a nemzetiségi iskolának nincs értelme. Mindkettőnk lakóhelyén nagy létszámban élnek nemzetiségiek legfőképpen román nemzetiség. Mi örülünk neki, hogy egy ilyen iskolában tanulhattunk, hiszen ez által megismerhettük a velünk együtt élő nemzetiség szokásait, hagyományait, és ami talán a legfontosabb a román nyelvet. Mivel elsajátíthattuk ezt a nyelvet ez által is közelebb érezhetjük magunkhoz ezt a nemzetiséget és persze sokkal többet tudhatunk meg a hagyományaikról a kommunikáció segítségével. Ezen nyelvtudással rendelkezve tudtunk beszélgetni olyan emberekkel, akik nagy múlttal rendelkeznek, sok emléküket van a régmúltról. A román nyelvtudást felhasználhattuk arra is, hogy román nyelvű könyvekből kutatásokat végezzünk és saját nyelven íródott cikkek segítségével feldolgozhatjuk ezt a témát.

Gyulán és Méhkeréken is nagy hangsúlyt fektetnek a magyarországi románság és a határon túli román hagyományok ápolására. Mi ezt a hagyományápolást nem csak az iskolában népismeret órán tanultuk meg, hanem a tanórákon kívüli foglalkozásokon. Immár tizenötödik éve foglalkozunk hagyományörzéssel és azon belül is néptáncal. A tánc azért is fontos egy hagyományon belül, mert ez által megtudhatunk mindent az adott népről. A táncból megismerhetjük az adott nép szokásait, ismerkedési szokásokat, a viseletükön keresztül láthatjuk az értékrendeket, amelyeket képviselnek, a zenéjükön keresztül az érzéseiket, amelyeket a táncos felé közvetítenek.

Erre alapoztuk a gimnáziumi tanulmányainkat is, amit a gyulai Nicolae Bălcescu Román Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium-ban végeztünk el. Itt lehetőségünk volt,

hogy folytassuk a néptáncot, és hogy jobban elmélyítsük tudásunkat, még több tapasztalatot szerezve. Ezen idő alatt sok sikert értünk el ezen a területen.

Mindketten azzal a céllal indultunk el a Szent István Egyetem szarvasi intézményének pedagógiai karára, hogy a későbbiekben, a román nemzetiségi tanítói diploma megszerzése után, elvégezzünk egy gyermektánc oktatói tanfolyamot. Célunk, hogy mindezek után közösen továbbadhatjuk a tudásunkat, a hagyományokat és hogy tovább tudjuk adni az értékeinket. Szerencsénk van, hiszen mindketten foglalkozunk néptáncal, azon belül is román nemzetiségi táncokkal, és mindketten szeretjük a gyerekeket. Mi egy olyan páros vagyunk, akik kiegészítik egymást a néptánc tanítás során, hiszen fiú- és lánylépéseket is kell tanítanunk a gyerekeknek. De nem elég csak a lépéseket elsajátítaniuk, hanem az adott nemzetiség kultúráját is meg kell, ismerjék. Ezért gondoltuk még egy kicsit tovább. Fontosnak tartjuk, hogy a nemzetiségi általános iskolában az osztályfőnök hatással legyen a gyerekekre, e hatás alatt értjük magát a pedagógus személyiségét, valamint azt, hogy példát tudjon mutatni a gyerekeknek. Gondolunk itt arra, hogy ha az osztályfőnök foglalkozik hagyományőrzéssel, például néptáncal, akkor a tanórán belül és kívül is átadhatja a gyerekeknek. Tanórán belül, népismeret órán és énekórán magának az adott népnek a kultúráját, testnevelés órán bemelegítésnek használhat táncal kapcsolatos ritmikai gyakorlatokat, ezeket összekötheti népi játékokkal, énekekkel, közben a gyerekekben kialakulhat vagy megerősödhet a testtudat, jobb lehet az állóképessége. Tanórán kívüli órákat is tarthat, ilyenek lehetnek például néptánc óra, játszóház, rajzsakkör, énekkar. Arra is gondolnunk kell, hogy otthon milyen környezetben van a gyerek, és hogy otthon milyen értékeket közvetítenek számára a szülők, családtagok.

Szeretnénk még a továbbiakban ezzel a témával foglalkozni, mert szívügyünknek érezzük, és mert nagyon közel áll mindkettőnkhez. A jelenlegi problémákra orientálódva, további lehetőleg eredményes kutatásokat végezve reméljük, hogy egyre többen fogják látni, hogy miért fontos a nemzetiségi hagyományok őrzése és továbbadása.

Az általános iskolai- és a néptánc tanulmányaink során azt tapasztaltuk, hogy a fiatalok többsége nem érzi fontosnak a hagyományok ápolását. Ennek a problémának az oka lehet a társadalom hibája vagy esetleg a szülőké vagy a gyerek környezete, társasága is. A mai világban sajnos a gyerekek (az új generáció) az internet és a technológia világába születnek, ami nem biztos, hogy hátrány viszont nagyon háttérbe szorítja a hagyományokat és a régi idők értékét. Ebben a felgyorsult világban az emberek rohannak előre és azt gondolják, hogy nem fontos foglalkozni ezekkel a hagyományokkal.

Mi ezért szeretnénk ezzel a dolgozattal, prezentációval bevezetni önöket a mi kis világunkba, hogy önök is láthassák és betekintést nyerjenek ezekbe a számunkra nagyon értékes hagyományokba. Be szeretnénk mutatni, hogy a technológia világában is lehet a hagyományörzéssel foglalkozni. Próbálunk megoldást találni erre a problémára.

A mai világban, akik foglalkoznak a néptáncsal, vagy egyéb bármilyen más hagyományörző dologgal, azok általában azért kezdték el, mert a családban volt vagy van esetleg olyan személy, szülő, nagyszülő, aki foglalkozott vagy foglalkozik ezzel. Kutatásaink során láttuk, hogy van olyan gyerek, aki elkezd nép táncolni vagy szülői ráhatással vagy pedig önszántukból és meg szeretik azt, amit csinálnak, de a környező társaságuk, barátok, ismerősök ezt rossz szemmel nézik, és abba hagyja. Olyan is előfordul sajnos, hogy az oktató miatt utálja meg ezt a tevékenységet. Nagyon fontos hogy az oktató hatással legyen a gyermekekre, és hogy végzettsége is legyen arról, hogy ő gyermek táncot tanít, mert komoly eredményeket csak így érhet el.

A probléma tehát, hogy, hogyan tudnánk a gyerek számára érdekesebbé tenni ezt a témát, hogyan tudnánk vele megszerettetni a hagyományokat, amelyek körbeveszik őt, vagy hogyan tudná értékelni az örökségünket, például a néptáncot.

1. A néptánc kiemelkedő szerepe:

A hagyományokhoz tehát, rendkívül szorosan hozzákapszólódik a néptánc, hiszen ha ismerjük egy nép táncát, akkor mindent tudunk a hagyományairól, szokásairól. A táncban megmutatkozik az adott nép értékrendje, hogy hogyan éltek régen, hogy számukra mi volt a fontos és megismerhetjük a nép kultúráját. Megismerhetjük a viseletükben azt, hogy hogyan öltöztek régen, hogy milyen hangszereken játszottak, hogy mik voltak a jellegzetességei, a szokásai a tájegységnek.

1.1. A méhkeréki néptánc hagyományai

Ebben a fejezetben szeretnénk bemutatni a méhkeréki szokásokat, hagyományokat, melyeket őseink hagytak ránk. A fejezeten belül elmeséljük kik voltak az akkori idők mesterei, hogyan szórakoztak, milyen értékeket képviseltek a ruházat alapján és a mi a legközelebb áll hozzánk, hogy bemutassuk a méhkeréki táncrend motívumait.

1.1.1. Nyisztor György és Kovács Tivadar emlékünkben élnek

Ebben a részben két kiemelkedő személyiséget szeretnénk bemutatni, kiknek nagyon sokat köszönhetünk, hiszen általuk vált híressé a méhkeréki néptánc és népzene hagyománya. Első sorban a méhkeréki néptánc legkiemelkedőbb alakját szeretnénk bemutatni.

Nyisztor György e képen írta meg az önéletrajzát:

„Alulírott, Nyisztor György, Méhkeréken születtem 1922. május 6-án. Egyszerű földműves családból származom. Két testvérem van, iskolai végzettségem: hat elemi.

Az iskola elvégzése után a szüleimmel együtt dolgoztam, mezőgazdasági munkát végeztünk.

1942. május 17-én megnősültem, szülőfalumbeli lányt – Buta Máriát – vettem el feleségül. 1943-ban behívtak katonának és a frontra irányítottak. 1944. őszén katonai alakulattal Battonya térségbe kerültem. Akkor már meggyőződtem arról, hogy értelmetlen, igazságtalan háborút folytatunk. Négy katonatársammal együtt kerestük az alkalmat, hogy megszökhessünk a hadseregből. 1944. novemberében sikerült elbújni.

Gyermekkoromban nagyon megszerettem a néptáncokat és általában a folklórt. A felszabadulás után, 1945-ben alapító tagja voltam a méhkeréki néptánc együttesnek. Feleségemmel együtt részt vettem több hazai és külföldi folklór fesztiválon, s általában igen nagy sikerrel.

1972. augusztus 20-án a „Népművészet Mestere” kitüntetést kaptam. Az évek folyamán több elismerő oklevelet és jutalmakat is kaptam.

Termelőszövetkezeti nyugdíjas vagyok.”²

Nyisztor György a Békés megyei Méhkerék falujában született és lakott, ahol a magyarországi románok egyik legkiválóbb táncos egyéniségévé vált.

Duló György Nyisztor Gyuri bácsi öccsének a barátja, és valamilyen szinten rokoni kapcsolat is fűzi hozzá, e szavakkal emlékezik vissza rá: „Tizenévesen is fürge mozgásúnak ismertem. Sutyó legény korában, bíró fia létére, ugyanúgy hordta a ganét, mint sok más hasonló korú barátja. A szülei tudtával is ugyanúgy vitte a zsák gabonát a muzsikusok, zenészek lakására, ahova esténként eljárógatott zenére táncolni. Ez pedig arról tanúskodik, hogy már ekkor megszállottja volt a táncnak.”³ Egy interjú alkalmával Nyisztor Gyuri bácsi elmeséli, hogy kitől és hogyan tanult meg táncolni, melyben így szól: „... Eleinte figyeltem az időseket, majd a „joc”-ban a legényeket s kezdtem én is utánozni őket. Egy vasárnapi délután egy ilyen próbálkozásunkat meglátták a legények. Ekkor engem Dánczos Gyuri,..., az ölébe vett s bevitt a táncházba, a azt mondta: „Na öregem., most mutasd meg, mit tudsz!”..., fogtam a seprűnyelét s arra támaszkodtam..., Ősszel és télen a fonókba járogattunk a barátaimmal, vasárnap- és ünnepnap délutánonként pedig a „joc”-ba...”⁴

Nyisztor Györgyöt már fiatalon megválasztották a táncházba kezesnek, amely tisztséget nőüléséig viselt. Duló György, akit a kultúrház igazgatójának neveztek ki, az 50-es években bevonta a Népi Együttes munkájába. Az együttesben lelkiismeretesen munkálkodott, már csak abból is kifolyólag, hogy szerette a táncot, a fiatalok szerették, tisztelték és elismerték munkásságát. Nyisztor György nemzetiségi származására és tánctudására büszke volt, örült neki, ha megdicsérték szorgalmáért, magatartásáért, de másokat soha nem nézett le.

Gyuri bácsi nem csak a falujában volt híres, hanem országszerte, és külföldön is sokan ismerik és emlékeznek rá. A méhkeréki táncrendet, amelyeket a vidéki táncházakban is

² Dr. Felföldi László, Gombos András; Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere; Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncegyüttes Alapítványa, Szeged, 1998., 54. oldal

³ Dr. Felföldi László, Gombos András; Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere; Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncegyüttes Alapítványa, Szeged, 1998., 14. oldal

⁴ Dr. Felföldi László, Gombos András; Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere; Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncegyüttes Alapítványa, Szeged, 1998., 70. oldal

táncoltak, 1995-ben Tokyo-ban és Kyoto-ban is megismerték, és előszeretettel tanulják. Ezen kívül Nyisztor Gyuri bácsi és felesége a különböző felkéréseket elfogadva bemutatták a méhkeréki néptáncot Franciaországban és Svédországban is. De ez még mind semmi, mert Sau Paulo-ban, Brazília-ban és az USA-ban is ismerik a méhkeréki „tapsos” táncokat, amit Tímár Sándor továbbadott, tanított az ott élő embereknek. Ebből is látszik, hogy Nyisztor György nem csak országszerte, de világszerte is elismert néptáncos volt.

1972. augusztus 20-án kitüntetésben részesült, megkapta a Népművészet Mestere címet. Gyalog László, egykori tánctanárunk is hálával és köszönettel ír róla: *„Mindig nagyon egyszerű, szerény és alázatos szolgálatkész ember volt. Sosem hivatkozott kitüntetéseivel, mindig a színpadon és a táncmulatság közepette bizonyította tudását és tehetségét, mikor is szikrázó tekintetével figyelt a zenekíséretre és nem kevésbé táncos- és életpárjára, Marika nénire.”*⁵

Nyisztor Gyuri bácsi mindenkit szívesen tanított, senkinek nem mondott nemet, ha kellett a saját házában fogadta a tanítványait, akik nagy szeretettel és tisztelettel jártak hozzá. A tanítványai közzé tartoztak a mi tanáraink is. Átaluk elsajátíthattuk az ő csodás táncát, amit úgy szeretett és igazi hivatásaként végzett.

A Duló György által készített interjúból megtudhatjuk azt is, hogy Gyuri bácsinak a három kívánsága közül az egyik az volt, *„...hogy a fiatalság becsülje meg azt, amit szeretettel tettünk eddig meg érttük, csak ezt kívánom.”*⁶

Nagyon örülünk, hogy mi is megkaphattuk ezt a tudást és ezért is, valamint, hogy eleget tegyünk Nyisztor Gyuri bácsi kívánságának, szeretnénk továbbadni a következő nemzedéknek, hogy ők is megismerhessék, megtudhassák, hogy volt egy kötelességtudó, csodálatos ember, aki csak a táncnak, a hivatásnak, a hagyományoknak és a párjának, Marika néninek élt.

A híressé vált méhkeréki népzene fontos személyisége Kovács Tivadar. Kovács Tivadar 1925-ben született, Méhkeréken, az apja kovácsmester volt, nyolcan voltak testvérek, de fiatalon mindegyik meghalt. Hétévesen kezdett el az apjától hegedülni tanulni, és az ő haláláig együtt játszott vele. Elvégezte a hat elemi osztályt, majd 14 már évesen kontrás volt, később pedig hegedűsként járt zenélni az édesanyja öccsével. *„1943-ban, 19 évesen nősült, felesége Rác Anna, aki Madarásziban született szintén zenész családba. A zenélésen kívül volt*

⁵ **Dr. Felföldi László, Gombos András;** *Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere;* Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncgyűttes Alapítványa, Szeged, 1998., 22. oldal

⁶ **Dr. Felföldi László, Gombos András;** *Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere;* Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncgyűttes Alapítványa, Szeged, 1998., 72. oldal

kovácsmester, eljárt kaszálni, feleségével részesarató munkákat vállalt illetve summásnak állt a környéken.”⁷

Kovács Tivadar zenélt fonókban, táncházban, kocsmákban, névnapokkor, disznótorokban, aratáskor és csépeléskor, egyszóval mindig. 1976-ban megkapta a „Népművészet Mestere” című díjat. A mesterségét fia is folytatta, Kovács János, aki 1994-ben nyerte el ezt a díjat. A táncosok nagyon szerették Kovács Tivadart, az egész faluban úgy becézték, hogy Dele. A táncházakban, vagy lakodalmakba, ha azt akarták, hogy zenéljen, mindig kiabálták neki, hogy:

„Zî măi Dele, lung şî lat
Şi s-audă păstă sat
Şi ne-audă oarecine
Cum ne pertecem dă bine.”

Szerencsénkre lehetőségünk akadt, hogy az egyik családtaggal készítsünk egy interjút. Az interjún keresztül szeretnénk bemutatni milyen ember volt a családtagok szerint Kovács Tivadar. Az interjú során Bondár Sándorné (sz.: Kovács Gyöngyi, Méhkeréki lakos) volt segítségünkre.

1. Milyen rokoni kapcsolat fűz Kovács Tivadarhoz?

„Kovács Tivadar a nagyapám volt, az apukám apukája.”

2. Hogyan emlékszel vissza milyen ember volt ő?

„Tata egy nagyon nyugodt, kiegyensúlyozott ember volt, aki csak a zenére összpontosított, csak a zenének élt.”

3. Mesélt neked arról, hogy hogyan ismerkedett meg a zenével, vagy hogy kitől tanult meg zenélni?

„Ő az apjától tanult meg zenélni, nem mellesleg az apjának az apja is zenész volt. Az apukáját, vagyis a dédimet Kovács Jánosnak hívták, Jancu-nak becézték, róla nevezték el apukámat.”

⁷ <http://www.studiolum.com/nm/hu/kovacstivadar.htm>, letöltve: 2012. 12. 17.

4. Lehet tudni, hogy kiket tanított zenélni, kiknek adta át a tudását?

„Legelőször aput tanította be kontrásnak és azután Szabó Gabit, az első unokáját.”

5. Milyen „tanár” volt ő, milyen stílusa volt?

„Mikor az unokák, valami rossz hangot húztak a hegedűn, akkor a vonóval megkoppintotta a fejünket, volt olyan hogy az ujjunkat is. Előfordult az is, mikor Mitica dobolt és neki nem tetszett ráütött a fejére, hogy fejezze már be.”

6. Olvastunk arról, hogy nagyon sokan jártak hozzá tanulni zenélni és sokan érdeklődtek iránta.

„Persze, még ugyan csak nagyon sokan voltak nála. Minden felől, jöttek hozzá tanulni, de akik úgy híresebbek, ők Sebő Feri, Halmos Béla, Tímár Sándor, és Sebestyén Márta is volt. Nagyon sokan, akkor nagyon sok helyen volt kint külföldön is, sok helyre lettek meghívva zenélni.”

7. Biztosan voltak, akikkel szívesen zenélt, kik kísérték el őt a meghívásokra?

„Hát sokat ment velük Halmos, meg Sebő Feri, úgyhogy kísérték őt, mert abból tanultak zenélni. Akkor Szabó Gabi, tudod Gabi bácsi, meg neki a fia, Gabika, Jancsi is járt velük, és Szabó Laci is elkísérte őket egy párszor.”

8. El tudták sajátítani a gyűjtők Tibi bácsi technikáját?

„Sebő meg Halmos mindig azt mondta, hogy ilyen kézmozgás, ilyen csukló mozgás, amit ő csinál leutánozhatatlan és még máig napig is, ezt emlegetik. Utánozhatatlan kézmozgása volt nagyapámnak.”

9. Merre hívták őket fellépni, mesélt erről valamit?

„Ő nagyon sok helyen volt fellépni, neki tényleg tán az életet jelentette az életet, ez volt neki az élete, de amellet persze vályogot vetettek, tudod ebből éltek, de nagyon sok lagzikon voltak, rengeteg lagzin, nem volt olyan hétvége régebben, hogy ne legyen egy lagzi, és mindenhova őket hívták. De külföldön is sokat léptek fel például Kanadában, valamint a Svéd király is fogadta egyszer.”

10. Ezek szerint a vályogvetés volt a munkájuk?

„Hát igen ők a vályogvetésből éltek meg.”

11. Tudnál-e egy pár szót elmondani nekünk arról, hogy hogyan járt a táncházba?

„Hát azt tudom, hogy nagyon jó hangulat volt a táncházban. Ő tényleg nem pénzért csinálta, hanem azért mert neki benne volt a vérebe. Ő a zene nélkül nem tudott élni.”

12. Tartotta a kapcsolatot a környéken élő zenészekkel, jóban volt velük?

„A környéken tartotta minden zenésszel a kapcsolatot, elekiek közül Drágos Györggyel és Budai Gyulával, akikkel úgy jóban volt, de hát sok mindenkivel még rajzuk kívül.”

13. Milyen emlékek fűznek hozzá, ha van valami személyes emlék azt is szívesen meghallgatjuk.

„Hát az, hogy nagyon szerette az unokáit. Hogy állandóan mikor volt valami, mindig segített mindenkinek, minden unokájának és nagyon szerette őket. És persze szerette volna továbbadni ezt a zenélést minden unokájának. Személyes emlékem az, hogy nagyon szerettem ott lenni náluk, szinte mindig mikor szabadidőm volt, mentem hozzá, mert ő úgy foglalkozott velünk, mintha saját gyerekei lennének. Hülyéskedett mindig, szeretett minket. Személyes élményeim a disznóvágások, hogy nálunk olyan volt a disznóvágás, mint egy kisebb lakodalom. Olyan jó hangulatot tudtak csinálni a zenéléssel, meg mindennel. Ez mindig úgy záródott, hogy ő muzsikált a nagyanyámék meg táncoltak. Tényleg nagyon jó hangulatot tudott csinálni a zenélésével.”

14. Milyen kapcsolatban állt Kovács Tivadar Nyisztor Györggyel?

„Cișu mindig mondta, hogy ahogy tata zenélt úgy adta a ritmust a lábával és úgy is mozgattaa ritmusra a lábát. Ők egymásra voltak hangolva, és egy héten belül haltak meg mindketten. Cișu előbb aztán egy hétre rá tata.”

1.1.2. A méhkeréki táncház, az akkori idők mulatsága

A Méhkeréken élő román nemzetiségű emberek nagy becsben tartották, tartják még ma is a táncházat. A táncház, románul „joc” (a tánc háza), egyfajta „ősi népszokás” náluk, amelyből egy általánosan elfogadott hagyomány alakult ki. Míg a többi román lakta településen kocsmákban, templomkertekben tartották a „joc”-ot, addig Méhkeréken kizárólag egész évre bérbevett házaknál rendezték.

A „joc”-ot mindig egy szegény háztulajdonosnál rendezték. Itt a hét közbeni fizetett fonók is helyet kaptak, amelyek ősszel, télen és kora tavasszal működtek. Fizetett fonó egy-egy évben 2-3 helyen működött, ahogyan a táncok házai is.

A házak, mint általában a méhkeréki lakóházak döngölt falú és padozatú épületek voltak, amelyek négyes tagoltságúak voltak. Ez a négy helyiség volt három szoba, a nagy szoba, az előszoba, a kis szoba, és a negyedik része a nyitott tornác volt. A fonóra és a „joc”-ra is a nagy szobát használták, erre az időre e helyiségben egy-két lócát helyeztek el a fal mentén. A tánchoz általában a döngölt padlót meglocsolták, valamint ősszel, ha engedte az idő, akkor az udvart is táncra alkalmassá tették, elegyengették a földet és belocsolták. A lakóház udvarán a táncházat bérlő kezesnek biztosítania kellett a tábori illemhelyet.

A tánchelyiség területéhez is alkalmazkodni kellett, hiszen a táncter nem volt nagyobb 25-30 m²-nél. A táncházban két külön koreográfia volt, az ún. „kis joc” és „nagy joc”. A „kis joc”-ban rendszerint a fiatalabbak táncoltak, akik később a szülőket követve a „nagy joc”-ban is részt vehettek, a kibővített koreográfiát táncolva.

Az egész évre bérbe vett házak tulajdonosának előjárósági engedélyre volt szüksége, amit a községi előjáróságtól kellett beszerezni. A csendőrségnek volt a feladata, hogy jóváhagyja az engedélyt és ellenőrizze a „joc”-ot. Ezeket, az engedélyeket a két világháború között muszáj volt megkötetni.

Az életkort is megszabták a tánc házában, bár ezt nem mindig tartották be. A lányok 12-13 éves korban már látogathatták a táncházat, de csak 16 éves korukban iratkozhattak be. A fiúknál pedig 18 év volt az a korhatár, amikor hivatalosan járhattak a „joc”-ba. Persze, mint említettük voltak kivételek, volt olyan, hogy a kezesek beengedték a 15 éves fiúkat, hogy meglessék a táncházat, de ha jöttek a csendőrök ellenőrizni gyorsan el kellett bújniuk, legtöbbször a kert alatt kiszöktek és elfutattak. De nem csak a fiúknál volta ilyen kivételek, mindkét nem és a korosztályok között is voltak kivételek, akik hivatalosan még nem látogathatták volna a táncházat. A fiatalok addig jártak a táncházba, míg családot nem

alapítottak. Esküvőjük után a házasok már csak egyetlen alkalommal mentek el a „joc”-ba, hogy búcsút vegyenek, ezután nem jártak többet vasárnapi táncra.

A táncházba menésnek is megvolt a hagyománya. A lányok és a fiúk egyaránt csapatokban mentek. A lányok például azért nem mentek egyesével, mert szégyelltek magukat a legényes anyák előtt. A „joc”-ba a legmesszebb lakó indult el legelőször és ő szedte össze a társait időrendbe és sorrendbe, majd a végén összegyűlt a csoport és együtt érkeztek meg a táncházba. Ha valaki a csoportból nem tudott elmenni valami okból, kifolyólag akkor értesítenie kellett a társát, aki felvette, hogy nem tud elmenni a tánc házába, de volt olyan is hogy már egy nappal előtte tudták egymást értesíteni, hiszen kis faluról van szó, mindenki ismert mindenkit. Hogyha egy leány már komolyabban együtt volt egy fiúval, akkor ők együtt mentek a „joc”-ba, a legény elment a lányért majd haza is kísérte. A fiú akár a táncház végére is oda érhetek, ha csak azt szerették volna, akkor csak akkor mentek, ezzel szemben a lányoknak illendő volt ott lenni a táncház kezdeténél.

Mielőtt a fiatalok elindultak a táncházba a szülők jó tanácsokkal látták el őket. A lányokat úgy indították el, hogy úgy viselkedjen, hogy ne hozzon szégyent magára és főleg nem a családjára, és hogy mire a csorda hazaér ő is legyen otthon. A fiúkat olyan tanácsokkal látták el, hogy ne keveredjenek bajba, viszályba, kerüljék a bajkeverést, verekedést. Volt, amikor a szülők megmondták a fiúknak kit kérjenek fel a „joc”-ban táncolni, ezzel kerülték el a szomszédok, családtagok, jó ismerősök haragját, valamint ezzel irányítani akarták a szeretett fiúk párválasztását.

A táncház bérlői voltak a kezesek, akik megszervezték, lebonyolították a „joc”-ot, kifizették a zenészeket és a ház gazdájának a bérleti díjat fizették meg. Mindig előre megbeszélték, hogy a „legnézettebb”, legtapasztaltabb és tekintéllyel rendelkező legény legyen a kezes, bár igazság szerint olyat kellett volna kezesnek választani, aki a táncházba járt. Ők szedték be az éves belépődíjat és vezették egy füzetbe, hogy ki fizetett vagy ki nem. A fizetség két részben történt, pénzzel és gabonával. Volt, aki a pénzt havonta fizette, amit vezettek a füzetbe, és a gabonát egyszerre adta oda, aki nem fizetett azt kizárták a táncházból, ami ritkán fordult elő.

A kezeseknek volt a feladatuk, hogy a leányokat toborozzák a táncházba, nekik kevesebbet kellett fizetniük, mint a fiúknak, mert ha sok lány volt a „joc”-ban, akkor feltehetőleg a legények abba a táncházba mentek, nekik viszont többet kellett fizetni.

A kezesek érkeztek először a táncházba és ők vitték a zenészeket is, ők tették rendbe a házat, az udvart, elrendezték mindent a ház körül. Valamint ők feleltek a táncház végén keletkezett károkért, amire nem volt nagy szükség, hiszen nem nagyon volt miben kárt tenni, mert még az ablakokat is kivették arra az időre, és persze mindenki vigyázott arra, hogy kárt nem tegyen.

A „joc” bérlői megkülönböztetésül a kalapjukba tűztek egy darutollat, amire egy gyöngyöt fűztek, hogy ne álljon olyan egyenesen, ezt a kezesek egyfajta privilégiumnak vették, kiváltságosnak érezték magukat.

A falubéli lányok feladata volt, hogy a kezesek számára biztosítsák Húsvétól - Pünkösdig az ebédet. Mindig megvolt, hogy ki készíti, később ebből egyfajta verseny alakult ki, szépen díszítve kellett vinniük az ételt. A lányok mind kíváncsiak voltak, hogy ki milyen díszes törölközőben viszi a kezeseknek az ételt, a törölközőt maguk készítették kézzel. A méhkeréki lányoknak hamar el kellett sajátítaniuk a szövés-hímzés technikáit, hiszen már 15 évesen vitték az ebédet a kezesek elé, és úgymond versenybe kellett szálljanak egymással. Az a lány, aki azon a vasárnapon vagy ünnepnapon ebédet vitt a kezesnek, a táncházban a „joc” elő táncát az élen táncolta, ami egyfajta dicsőséget jelentett. Szokássá vált, hogy az ebéd után a két kezes a díszes törölközőt a derekukra kötötték és így táncoltak a táncházba, a lánynak majd csak este adták vissza. *„S hogy ez magának a törölközőnek szóló tiszteletadás volt, ezt igazolja a szokás szóhasználata, elnevezése: „A legények egész nap a törölközőt táncoltatták („or jucat dosu”). Így mondták.”*⁸

Méhkeréken az ünnepnap vagy vasárnap táncház, általában az adott évszaktól függően, a sötétedés előtt befejeződött. Visszaemlékezések szerint 11 órakor már a kezesek ott voltak a táncházban, de volt hogy 1 órakor kezdődött. *„A „joc” a marssal fejeződött be. A kezes mondta, hogy ’na, húzd a marsot!’ és ezzel vége lett”*⁹ De volt olyan is, hogy már a napnyugtakor vége lett a táncháznak, ilyenkor már nem játszották el a marsot a zenészek. A lányok akkor indultak haza, mikor látták, hogy hajtják haza a borjúcsordát. A fiúknak is indulniuk kellett haza, mert várt rájuk otthon az esti etetés, itatás.

⁸ Dr. Felföldi László, Gombos András; Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere; Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncgyűttes Alapítványa, Szeged, 1998., 122. oldal

⁹ Dr. Felföldi László, Gombos András; Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere; Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncgyűttes Alapítványa, Szeged, 1998., 131. oldal

Méhkeréken 1940-ben a Sarkadon székelő Cséffa-nagyszalontai Járás főszolgabírója betiltotta a táncházat arra hivatkozva, hogy Méhkeréken a táncházakban csak román táncokat táncoltak és a táncház egészségtelen, közérkölcsoket sértő dolog. Sajnos a főszolgabírói határozat eredeti szövegéről nem maradt fent dokumentum de arról tudomásunk van, hogy Nadányi alispán a fellebbezés folytán az iratokat bekérte, amiket 1940. május 6-án kapott meg. A Hajdú-Bihar megyei Levéltárban meg található iratokból azonban így is fényt lehet deríteni az események kimenetelére, ami mondanunk sem kell, Méhkerék lakosságát teljes mértékben felzaklatta, hiszen a táncházon kívül más szórakozásuk nem nagyon volt ezeknek a falusi embereknek.

A következőkben szeretnénk idézni azokból a Levéltárban máig meg található levelekből, amelyek a méhkeréki táncházról állított felháborító dolgok tisztázásául is szolgálnak amellet, hogy rávilágítanak, és betekintést nyerhetünk az akkori méhkeréki táncos életre.

Gurzó Tivadar méhkeréki táncengedélyes beadványa:

„Méltóságos Alispán Úr!

Alulírott méhkeréki lakos azon alázatos kéréssel fordulok a Méltóságos Alispán Úrhoz, hogy a Cséffa-nagyszalontai járás Főszolgabírójának 907/1940. sz. a. határozatában, melyben a már régen fennállott táncház engedélyezését beszünteti, alanti és igazságnak mindenben megfelelő indokaink figyelemben vételével megmásítani és a táncháznak mint ősi népszokásnak további engedélyezését megengedni kegyesen méltóztassék.

Járási Főszolgabíró Urat nem a tényeknek megfelelően informálták, mert először erkölcsi szempontból nem eshet kifogás alá, amikor is a fiatalság Vasárnaponként Délután 1 órától 6 óráig tartja szórakozó összejövetelét, tehát nappal történik s ez ideig semmiféle erkölcsi botrány táncházzal kapcsolatosan nem történt.

A leventék a leventeházban lévő kötelező rádió félórán mindig ott vannak, mert csak ezután kezdődik a táncház. Mulasztásról szó sem lehet.

Nem felel meg a valóságnak s ez ellen egyenesen tiltakozunk, hogy a táncházban kizárólag román nemzeti táncot folytatnak, mert éppen úgy táncolja a fiatalság a német bosztont, vanszteppet mint legsűrűbben szokásos magyar nemzeti táncot a csárdást.

Nemzeti szempontból Méhkerék község lakosságára legkevésbé lehet ráfogni a hazafiatlanságot, nem taglaljuk, hogy román ajkúak vagyunk, de hogy nem jó magyar hazafiak, az ellen tiltakozunk. Méltóságos Alispán Úrra bízunk méltóztassék elbírálni megállta a helyét Méhkerék lakossága akkor, amikor e kis községnek a világháborúban 86 hősi halottja

lett, ma is tudatában vagyunk annak, hogy sorsunk a magyarságéval egy, s magyar Hazánkért ma is bármely pillanatban készek vagyunk életünket áldozni. Főszolgabíró Úr elutasító véghatározásában megemlíti, hogy Méhkerék község Elöljárósága sem tartja kívánatosnak a táncház fenntartását. Hogy erről az előljárósági tagok semmit sem tudnak, igazolja a csatolt nyilatkozat, melyet községünk bírója, törvénybírója és a többi előljárósági tag írta alá.

Indokaink figyelembe vétele mellett kérjük a Méltóságos Alispán Úrnak atyai támogatását kérésünk kedvező elintézéséhez.

Méhkerék 1940. április hó 25-én.

Maradok, hazafias tisztelettel:

Gurzó Tivadar sk.

Méhkeréki lakos, táncházengedélyes.”¹⁰

Ha annak idején a félreinformálások miatt nem engedélyezték volna újra a táncházakat Méhkeréken, akkor ma mi sem állhatnánk itt és a méhkeréki tánc, nem juthatott volna el arra a szintre ahol most tart. Hiszen manapság is sokan járnak táncházakba, köztük Méhkerékre is, akár a világ másik végéről. Láthatjuk, hogy a táncház egy fontos forrás a szokások és hagyományok elsajátítására és lényeges színtere a táncbeli motívumok megtanulására.

1.1.3. A méhkeréki táncrend felépítése, jellemzése

A méhkeréki táncokat az ún. elől-tánc (joc di-nainte) jellemzi, a táncrend mindegyike sortánc volt. Az első sor vezette az egész táncot, ők a zenekarnak háttal táncoltak, a második sor pedig a zenészekkel szemben és ez által az első sorral is szemben helyezkedtek el. Ez azért volt, így hogy a második sor és az esetleges harmadik sor, ha volt, láthassák az első sorban táncolóktól, hogy miként megy a tánc. Az első sor volt a vezető ott a legjobb táncosok táncoltak. Van is erre egy táncszó:

„Cine joacă di-nainte?

Joacă doi oameni cu minte!

Cine joacă di-napoi?

Joacă-o rață ș-on rățoi!”.

¹⁰ **Dr. Felföldi László, Gombos András;** Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere; Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncegyüttes Alapítványa, Szeged, 1998., 94-95. oldal

A táncon belüli elhelyezkedésnek is megvolt a maga szerepe. Minden táncosnak és párjának meg volt a maga helye, hogy ki melyik sorban és azon belül is hol táncolt. Az éltáncos az első sorban, azon belül is középen állt. Ezt a személyt „jucausu dinainte=előltáncoló”-nak hívták. Az előltáncolónak a szerepe a tánc teljes menetének levezetése mellett, az első lány táncba hívása is. Feladata volt még a sorok mozgásának irányítása, a tánc időtartamának megszabása és a ciklus más táncokkal való bővítése is. Az előltáncoló szerepét kivívni mindig egyfajta rivalizálásra készítő dicsőség volt mind a fiú mind a lány részéről is. Habár a lány úgymond csak dísze volt a férfi táncosnak azért neki is dicsőség volt az előltáncolóval táncolni. Volt olyan eset, hogy a legény odament a zenészekhez, belecsúsztatta a primás csíkszabéba a pénzt, és akkor elől táncolhatott azzal a lánnyal, aki tetszett neki. Amikor a katonák hazajöttek szabadságra, akkor ők bármikor táncolhattak elől, akkor is, ha már elkezdődött a tánc. Volt olyan szokás is, hogy valaki a hegedűbe dobott pénzt, akkor a zenészek tovább muzsikáltak, ezért persze senki sem haragudott, sőt, örültek, hogy tovább táncolhattak.

A tánc előtt a lányokat hangosan kellett táncba hívni, mert a tánc előtt nem mindenki tartózkodott bent az épületben. A lányokat minél hangosabban hívták táncba, ők annál jobban érezték magukat megtisztelve, mert annak örültek, hogyha mások is hallják, hogy őket választották. Az volt a szokás, hogy csak az a lány táncolhatott, akit a legény felkért. A táncban a forgásnak is megvolt a fontossága, hiszen csak azok foroghattak, akik a táncba voltak, és a lányok is csak akkor, ha a párjuk egy legényes Ardelenescut táncolt. Volt olyan, hogy a legények elkezdtek a tapsos táncot, addig a lányok hátul álltak és nézték őket, ilyenkor volt szabad forogniuk. Ahogyan a fiúk beálltak a sorba, olyan sorrendben hívták a lányokat a táncba, és a lányok rendszerint így mentek a fiúkhoz.

A méhkeréki tánc alap rendjének felépítése egyszerű volt. Mîinîŋălu -Ardelenescu-Mîinîŋălu. Ezt a táncrendet leginkább a fiatal táncosok táncolták. A helyi dialektusban ezt a felépített táncot egyszerűnek „romános”-nak nevezték. Ez valószínűleg arra a dologra vezethető vissza, hogy a magyar táncrendre sem volt megfelelő kifejezésük ezért azokat is közös szóval „magyarosnak” nevezték. Gyakran előfordult, hogy kiegészítették ezt a táncrendet több román táncsal, mint például Duba, Cîmpinecsu, Bătrînescu, Sîrba vagy esetleg más román betéttel is. A teljes méhkeréki táncrend a következőképpen épült fel: Mîinîŋălu-Ardelenescu-Batuta-Cîmpinecsu-Duba-Minintalu. A román táncot magyar táncsal semmiféle képen nem szabadott összekeverni. A táncrend bármilyen hosszú volt azt a párok végig együtt táncolták, nem volt lekérés. Akkoriban a teljes méhkeréki táncrendet a Băutaval, Cîmpinescuval, Dubával akkor táncolták például, ha az előltáncoló fizetett a zenésznek, hogy

húzzák tovább, így több idő volt a legényeknek a lányokkal táncolni. Mára már a tánccsoportok végig járják az összes részét a táncnak. Van, amikor a régi felállást a Mîinîţălu-Ardelenescu- Mîinîţălu-t táncolják, de a legtöbbször az egész táncrendet végig táncolják. Vannak Méhkeréken külön legényes, tapsos vagy csapásos táncok is, mint ahogy általában minden tájegységen és vannak, úgy ahogyan lánytáncok is.

„Egy táncban a legények megtartották a helyüket. Néha előfordult, hogy egy Ardelenescu vagy Duba után a barátok más helyre kerültek, de csak egymás mellé. Ez nem számított hibának, de az első helyen egyáltalán nem lehetett helyet cserélni.”¹¹

Mîinîţălu:

A méhkeréki táncnak mindig ez a rész a kezdő tánca és a befejező is. Ennek a táncnak a jellegzetessége a gyorsabb, lüktetőbb, ritmikusabb, intenzív ütemesség. Ebből a kezdő és befejező táncon kívül létezik külön legényes tánc is. A lány és a fiú itt is egymással szemben kezdenek. Jobbra és balra negyed fordulatokkal kezdik a táncot. A Mîinîţălu-ban is rengeteg forgás van, de itt az Ardelenescu-tól eltérően van folytonosabb hosszabb forgás, amikor a lány a fiú jobb vagy bal oldalához közelebb kerülve forognak. A kiinduló helyzetben a fiú a jobb kezével a lány derekát a lány pedig a bal kezével a fiú vállát fogja. A másik kezük pedig hasonló képen a keringő tartásához a fiú tartja a lány kezét körülbelül fejmagasságba tartva.

A kezdő táncban a fiú nem igen hagyta el a lányt csak a záró Mîinîţălu-ban, így végig párban táncolták ezt a részt. A záró Mîinîţălu-nál a fiúk párban táncoltak a kezdésnél a lánnyal majd később volt egy rész a végén, amiben a legények félkörben álltak mi alatt a lányok hátul táncoltak egy másik félkörben és táncszókat énekeltek és a fiúk elkezdtek szólózni. Minden fiú itt megmutathatta mi az ő figurája, hogyan tud táncolni.

Ardelenescu:

Ez a táncrész a második a méhkeréki táncrendben. A fiú és a lány egymással szemben állva táncolják derék vagy alsó kézfogással. A táncospárok egy sorban állva járják ezt a táncrészét. A lányok itt nem nagyon tudnak figurázni, mint ahogy a többi táncrészben sem. Nekik két fajta tánc motívum szerepel ebben a rendben, és persze e mellett a forgások. A legények a lányokkal ellentétben itt nagyon sokat tudnak megmutatni magukból és tudásukból. Vannak benne felugrások, guggolások, láblengetős lépések és lábhajlító is. Ez egy lassabb tánc éppen ezért mutatósak a fiú motívumai.

¹¹ **Dr. Felföldi László, Gombos András;** Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere; Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncegyüttes Alapítványa, Szeged, 1998., 125. oldal

Az Ardelenescu-ban a fiú ki is fordulhat külön a lánytól, de ezt csak a második részben egy kiforgatással vagy lezáróval teszi meg. Általában ilyenkor a fiú figurázik elől egyedül, szólózik, a lány hátrál, és ott folytatja tovább a táncot. Ezután a többi fiú is elhagyja a lányt és egy tapsos tánccal körbe indulnak. Ilyenkor a körbe táncolás után a fiúk megállnak, egymással szembe fordulnak, a körben mindenki járja a maga motívumát, majd lezárják és figurázhatnak még együtt a körben. Ez alatt a lányok hátul táncolnak, ilyenkor foroghatnak egyedül is, vagy tapsolják a fiúknak az ütemet. A fiúk a figurázások után visszatáncolnak a párujukhoz majd egy lezáró után következik a következő táncrész.

Cîmpinecsu:

Ez a harmadik rész a teljes méhkeréki repertoárban. Ezt a táncrészt a zenészek sosem húzták sokáig. A Cîmpinecsu -ban a fiú és a lány egymással szemben állva, alsó kézfogással, ugyanazt a lépéssorozatot járja ugyanazzal a lábbal. Ez egy viszonylag rövid része a méhkeréki koreográfiának és a lépései sem bonyolultak a Mîinîţălu-hoz és az Arelenescu-hoz viszonyítva.

A lépései a következők: bal láb hátra, a jobb láb mögé, majd vissza és koppant, ezután jobb lábra ugyanez a lépés sorozat, a harmadik részében pedig már egyszer hátra a lábat, majd vissza a kiinduló helyzetbe, következőleg megint hátra és majd csak ezután következik a koppantás. A zenében van egy úgynevezett „kiállás” amikor megváltozik a tánc lépés. Ekkor jobbra és balra lépve kopogtatunk a következő módon. Jobb láb lép jobbra bal lábbal mellé koppant egyszer, bal láb lép, jobb láb mellé koppant egyszer, majd ti-ti-ti-ti-ti-tá ütemben váltott lábbal dobantás.

Bătuta:

A Bătuta a legegyszerűbb lépés a koreográfiában és a leglassabb táncrész is. Itt szintén ugyanazt járja a lány is, mint a fiú de ellentétben a Cîmpinecsu-val itt ellenkező lábbal táncol a lány. Még mindig alsó kézfogásban táncolnak a párok. Jobbra kezdve a menetirány szerinti lábbal kezd a fiú és a lány is. Nézzük a fiú szemszögéből a tánc leírását; jobb láb, bal láb, jobb láb, az üteme ti-ti-tá majd bal lábbal két dobantás. A másik irányban is ugyanez csak ellenkező lábakkal.

Itt a tánc alatt énekelnek:

„Dă, mîndră Ț-î dor,
Du-te la izvor
Și te-ascaldă-n apă rece,

Că dă dor Ț-a trece.
Puiculița me muiere,
Hai la crîșmă și be bere!
Mere-a dracu, măi bărbate,
Că ni-om-băta și ni-om bate
Ș-a rîde lume dă noi
Cum să bat doauă nevoi!
Hai, iu, iu, iu, iu, iu, iu,
Ș-asară fusă-i ca cuiu.”

Ez a táncrész addig tartott ameddig tartott az éneklés.

Duba:

Ez egy gyorsabb, vidámabb ütemű része a táncnak. Keringő fogásban fogják egymást a párok. Ilyenkor a párok a térben mozognak, változtatják a helyüket, megszűnik a sor egy időre. Egyszerű lépéssel haladnak a táncrészen, nincs megszabva, hogy merre csak annyi, hogy a Duba végére érjenek vissza a sorba, ilyenkor is volt arra lehetőség, hogy helyet cseréljenek a sorokon belül. A lépések ütemei összetettebbek, ti-tá szün, ti-tá szün, bal láb apró koppantás, jobb láb mögé majd fordítva de közben sosem áll meg a láb, mert amelyik lábbal nem dobant a másik is közben mozog.

1.1.4. A méhkeréki népviselet

A kutatásaink során tapasztaltuk, hogy a méhkeréki népviselet jellemzése megoszlik. Valaki szerint vannak kimondottan a méhkeréki öltözködésre jellemző szokások, de mások szerint nincsenek. Egy biztos, hogy az illemszabályokat megtartva az emberek ünnepnapokon ünneplő ruhát öltöttek, de egynél több ünneplője nem sok mindenkinek volt. E szerint szeretnénk bemutatni a méhkeréki népviseletet.

Leányok, nők ünnepi viselete

A méhkeréki lányok egyetlen copfba fonták a hajukat, melynek a végét színes szalaggal díszítették. Azok a nők, akik már megházasodtak hajukat kontyban hordták és a fejükre kendőt kötöttek. A nyakukba egyszerű gyöngysort viseltek.

Egyszerű, házilag készített, fehér vászon inget hordtak. Az ing felé nem volt szokás mellényt hordani, úgy, mint az elekieknél, de ezt majd láthatjuk a továbbiakban.

A szoknya, amit hordtak bő szabású volt, ez alatt csipkés vagy aszúrozott alsószoknyát viseltek. A szoknya felett kötényt nem mindig hordtak, ha hordtak is nem volt mindig egy színű a szoknyával.

A lábukon magas szárú fűzős vagy gombos cipőt viseltek, nyáron szandált.

Legények, férfiak ünnepi viselete:

A legények a fejükön kemény, fekete kalapot viseltek.

A hosszú ujjú, fehér, vászon ing felett hordtak fekete mellényt, aminek a hátulja selyemből készült.

Ún. priccses nadrágot viseltek, ami a lábszáránál szűkebb volt így bele tudták rakni a csizmába. Ez azt a célt szolgálta, hogy a fiúk megmutassák mennyire fényesen kibokszolták a csizmájukat és persze a fő célja az volt, hogy a táncban a tapsosnál legyen mit ütögetni.

A lábukon tehát, fekete bokszcsizmát viseltek.

Az öltözködéssel kapcsolatosan voltak szokások, amelyeket most szeretnénk bemutatni. A lányok mindig figyeltek arra, hogy a szoknya alatt lévő alsószoknya díszes alja kilátszódjon két-háromujjnyira, ez azért is volt így, mert a lányok maguk díszítették az alsószoknyát, megmutatták milyen szépen hímeznek és ez által felkeltették a figyelmet is.

A következő szokásokat már inkább a táncházakra vezethetők vissza. „Mi, lányok, virágot is vittünk a joc-ba. Akinek amilyen volt. Úgy dísznek. És odaadtuk a legénynek. Az meg a csizma szárába dugta és azzal táncolt egész nap. Nem tűzte a kalapjára, hanem a csizma szárába dugta.”¹²

A lányok tehát, virágot vittek a fiúknak, a másik kezükben pedig a zsebkendőjüket vitték, mert ugye a ruhán nem volt zseb. A zsebkendőt úgy fogták a lányok, hogy a virággal hímzett sarka látszódjon. Ezt a zsebkendőt egész délután a kezükben tartották, magukat törölgették vele. A tánc közben előfordult olyan is, hogy a lány a párjának adta a kendőt, hogy ő is törölközzön meg vele. A lányok általában két zsebkendőt készítettek egyet maguknak, a másikat a szeretőjüknek, éppen ezért a kendőn a nevük is szerepelt a virág mellett a másik sarkában. A fiúk, hogyha nem tetszett nekik az a lány, vagy haragban voltak valamiért, akkor

¹² **Dr. Felföldi László, Gombos András;** Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere; Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncegyüttes Alapítványa, Szeged, 1998., 115. oldal

általában ezt azzal fejezték ki, hogy széttépték a zsebkendőt. „Ezzel a szeretőtől kapott zsebkendővel tudtára adhatta a többieknek, akik látták, hogy baj van közöttük.”¹³

1.2. Az eleki néptánc hagyományai

A méhkeréki néptánc hagyományok után az eleki szokások a legismertebbek. A következőkben ezeket szeretnénk jellemezni.

1.2.1. Elek virtuózai emlékünkben élnek

Hasonló képen, mint Méhkeréken, Eleken is rengeteg jó táncos élt és él még mindig. Közülük is vannak, viszont világszerte elismert táncosok, akiket szeretnénk kiemelni. Eleken három embert ért az a megérdemelt megtiszteltetés, ami a „Népművészet Mestere” címmel, kitüntetéssel jár.

Név szerint: Botás Pál (az adományozás éve 1999.)

Gál György (az adományozás éve 1989.)

Szabó Péter (az adományozás éve 1991.)

Szeretnénk kiemelni egy pár szó erejéig Gál Györgyöt, hiszen azért hogy ma is fenn maradt Eleken és azon kívül is az eleki néptánc nagyon sokat köszönhetünk neki. Gál Gyuri bácsi 1932. augusztus 10-én született Eleken. Kisgyermekként már 5-6 éves korában is előszeretettel és nagyon örömmel figyelte a délutáni „joc”-okban (táncház) az idősebb legények és leányok táncát.

1947-ben ő is részt vett a Turla György vezetésével megalakult Eleki Román Nemzetiségi Együttes létrehozásában. Ő volt az egyik alapító tag. A korábbi román néptáncsoportokban mindig voltak fiatal táncosok is, mert az idősebb táncosok fontosnak tartották az utánpótlást, a hagyományaik, táncaik fiatal nemzedékeknek történő átadását. Ezt a feladatot nagyon sokáig Gyuri bácsi látta el mindaddig, amíg ezt az egészsége is engedte. Az Állami Népi Együttestől is rengeteg felhívást kapott arról, szívesen látják, és invitálni szeretnék, hogy táncoljon velük, ő viszont hű maradt szülőföldjéhez, szülővárosához és a munka mellett továbbra is Eleken folytatta táncos életét.

¹³ Dr. Felföldi László, Gombos András; Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere; Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncegyüttes Alapítványa, Szeged, 1998., 116. oldal

Az 1960-as évek elejétől nem csak négy fia, de rajtuk kívül még rengeteg fiatal is megtanulhatta ennek a jellegzetes és gyönyörű magyarországi román néptánc fortélyait. Gál György mindig is szívesen fogadta és látta vendégül a népzene és néptánc iránt érdeklődő embereket. Ennek is köszönhetjük, hogy rengeteg gyűjtés, hang és videóanyag megmaradt az eleki táncokról. A vendégeknek, gyűjtőknek és bárkinek nagyon szívesen mutatta meg tánc tudását párjával, Marika nénivel, aki szlovák származása ellenére nagyon szépen elsajátította ennek a román táncnak minden apró mozzanatát.

Rengeteget foglalkozott a néptáncal, az eleki hagyományok ápolásával és természetesen azok továbbadásával, ezek elismerése jeléül több állami kitüntetésben is részesült. 1996-ban megkapta lakóhelye elismerését is, ő volt a leges legelső táncos, aki megkapta és tulajdonosa lehetett az „Elekért” kitüntetésnek.

A másik kiemelkedő szerepű egyéniség az eleki hagyományok átadásában Szabó Péter. 1935. május 10-én született szintén Eleken. Az eleki román néptáncok egyik legnagyobb ismerője és előadója volt. Péter bácsi szülővárosának abban a részében született és nőtt fel, ahol románok, németek, cigányok éltek együtt. Az itt élő emberek gyakran összejöttek, táncoltak kint az utcán, s volt köztük olyan zenész is, aki a házában tanította a fiatalokat táncolni. Szabó Péter szülei napszámosok voltak, édesapja elismert táncos volt, aki az eleki táncok ápolása mellett hegedüléssel is foglalkozott. 1946-ban 11 évesen volt először „joc”-ban, ahol az idősebb táncosok közreműködésével kipróbálhatta és megmutathatta tánc tudását. Péter bácsi úgy, mint Gaál Gyuri bácsi, szintén részt vett a Turla György vezetésével megalakult Eleki Román Nemzetiségi Együttes megalapításában. Az 1950-es évek elejétől nagyon sokan keresték őt a táncal kapcsolatban, szakemberek is. Közülük Tímár Sándorral volt a legszorosabb kapcsolata. 1972-ben ő hívta meg Szabó Pétert a Zalka Táncegyütteshez, az eleki táncok betanításához. Közös munkájuk sikere ként az együttes ezzel a produkcióval bejutott az az évi „Ki Mit Tud?” döntőjébe. 1972-től pedig ő volt az Eleki Román Hagyományörző Együttes vezetője.

Aki még szintén megemlítsre méltó, Botás Pál, aki 1927-ben született Eleken. Ő egy idős eleki román-cigány embertől tanult meg táncolni. A tánc mindig meghatározó volt az életében, szívesen táncolt egyedül a „joc”-okban, bálokban, és mindig szívesen tanult az idősebb emberektől. Egyedi, sajátos figuravilág jellemzi táncos tudását, különösen szóló táncai jelentenek nagy élményt. 1947-ben alakult Eleki Hagyományörző Együttes egyik

meghatározó táncos egyénisége. Segítő felesége, Szabó Anna (Szabó Péter nővére), kivel sokat tettek a néptánc hagyományok ápolásáért és megőrzéséért.

Botás Pál 1999-ben kapta meg a „Népművészet Mestere” díjat, melyben elismerték munkásságát.

1.2.2. Májusfa hagyományai

Feltételezhetjük, hogy ez a legrégebbi szokás az eleki hagyományok között, amit a német nemzetiségiektől vettek át.

Ennek a hagyománynak a gyökere egészen visszanyúlik, ahhoz az ősi hithez, mely szerint május első estéje a démonok estéje. Ez az este április 30-a estéje, amikor régen az elekiek befedték a ház ablakait és ajtóit, a garázs kapuját bodzaággal, hogy a kísértetek ne támadhassák meg az embereket.

Később ez a zöld ág a szerelem jele lett, a fiúk a szerelmük háza ablakába tett bodza vagy orgona ágat. Néhány eleki tudta, hogy a románoknál ez a szokás, hogy május ágat tesznek a szerelmük ablakába. Ezért talán nem is a németektől vették át ezt a hagyományt.

Előfordult az is, hogy az eleki fiúk a falu központi piacán elültettek két Májusfát. Az egyiket a falu lakóinak, a másikat a falu vezetőinek.

A román népszokások alapján a Május a katonáknak vonuló férfiak hónapja volt a XIX. században. Április utolsó napján a falu fiatal emberei csoportba gyűltek és egy kocsival elmentek a Breda vagy a Pilul Mic farmra, ahol kiválasztották a legszebb, és legmegfelelőbb fákat. Majd még napnyugta előtt hazamentek megvacsorázni, később újra találkoztak a piaci kocsmába, ahol ittak és énekeltek. A román fiúk egy olyan éneket énekeltek, ami az újoncok hagyománya volt:

„Cînd cătană m-o luat, mă,

Tra, la, la, la, la

Neamțu lîngă mine-o stat, mă

Tra, la, la, la, la

Și m-o jurat cătă soare

Tra, la, la, la, la ...etc.”¹⁴

¹⁴ Petrujan, Gheorghe; *Românii din aletea*; Editura Noi, Giula, 2004., 69. oldal

Ezek után a fiúk egy felvonulást tettek a fákkal, elől mentek a vezetők, a kedveseikkel együtt ők táncoltak elől. Azzal tartoztak, hogy a felvonulás napjára intézze a zenekart, a jó bort és az egyéb szükséges dolgokat.

Egy órával a május elsejei napfelkelte előtt az újoncok felültek a szekérre kezükben a borral és minden szükséges eszközzel a faültetéshez, a szekeret elől kísérte egy harmonikás. Először a legnagyobb fákat ültették el: a legelsőt a falu központjában lévő templom elé, a másodikat a katolikus parókia elé, a harmadikat az étterem elé. Az újonc osztagok elültettek egy fát az osztagvezetőségéért és a falu vezetőségéért, a vezetők háza előtt és az összes kocsmá előtt.

Ezután következett a Májusfa elültetése. Mindegyik újonc a kedvese háza elé ültetett egy színes szalagokkal, italos üvegekkel, zsebkendővel feldíszített fát. A faültetés a legények számára mindig egy szokást is volt a lány családjának meglátogatására, néha még az eljegyzésre is.

A fa ültetésének és díszítésének ideje alatt a felvonuláson résztvevő zenekar húzta a zenét, indulókat játszottak. Az újoncok pedig népi énekeket énekeltek és szórakoztak. Ezen az estén az egész falu énekléstől és táncszóktól volt hangos, mert a fiatalok szerenádokat adtak a kedvesük ablaka alatt.

A Májusfa a hónap végéig maradt a helyén. Május utolsó vasárnapján 1 órakor az újoncok megint találkoztak a piactéri kocsmá előtt. A kocsmá fel volt díszítve kokárdákkal és az újoncoknak szánt díszítésekkel. Ettől a naptól kezdve a fiatal katonák a bevonulás napjaig mellkasukon kokárdát, kalapjukon földig érő, hosszú színes szalagot, derekukon pedig a kedvesük által készített dekoratív kötényeket viseltek. Ezen a jelentős napon a faluba rendelték egy 24 tagú rezesbandát, akik a kultúrház előtt hosszú órákat zenéltek a bevonulóknak.

Még mielőtt elindultak volna a templom előtti Májusfához, négy csoportban sorakoztak fel. Elöl ment a Májusfa királya és az ő barátai, mögöttük az összes bevonuló, mindenki előtt pedig a rezesbanda négy csoportra osztva. 2 órakor a banda elkezdett indulókat játszani (Klapka, Radeckzy, Rákóczi), az újoncok pedig elindultak, sok fiatal, öreg szülők, ismerősök kíséretében. Amikor odaértek a templom előtti Májusfához az újoncok kézen fogva kört alakítottak a fa körül, és háromszor körültáncolták, a végén pedig borral locsolták körbe. Ezután a legények táncba hívták a lányokat.

Egyszer csak a rezesbanda abba hagyta a zenélést, de a fiatalok tovább táncoltak és énekeltek, most azonban egy nagyon ismert eleki nótára „a zabvető énekre” (cîntecul de semănat ovăz). Ezután eltáncolták Májusfa táncot.

A katonabúcsúztató ünnepség végéig a falu minden mulatott, kivéve a megházasodott fiúk és lányok, mert nekik nem volt megengedett. Ezután az újoncok sorra kiszedték az elültetett fákat, majd a pap és a falu vezetősége meginvitálta őket egy italra süteményre, cigarettára és megtöltötték az üvegeket borral.

Estére vége lett az egész ünnepségnek, valamiért mindenki várta az újoncok bálját.

1.2.3. Az eleki táncrend felépítése, jellemzése

Akárcsak Méhkeréken, ugyan úgy Eleken is táncházak voltak az elsődleges színterek a néptánc elsajátítására és a szórakozásra. Az eleki táncrendben három táncrészt különítünk el, és úgy, mint a méhkeréki táncrendben az első rész a táncrend végén ismétlődik.

Az eleki táncban, mint méhkeréken is a lányoknak a táncrenden belül nincs sok lépésük, csak a részét képezik a táncnak a fiú mellett. Habár egy fontos feladatuk mégis akad, az, hogy támaszt nyújtsanak a fiúnak. A legények lépései kimondottan lábforgató, komoly egyensúlyt igénylő figurákból állnak, ezért a lányra támaszkodva könnyebben végezheti ezeket a motívumokat.

Eleken van egy hagyománya annak, hogy hogyan kezdjék el a táncot, ez az ún. Sârba. A Sârba egyfajta körtánc, ahol nyitott körben táncolnak, a kör soha nem zárul be. A nyitott körnek van egy vezetője, aki a tánc közben énekel a táncszókat, amivel jelzi a többi táncos felé egy új motívum kezdetét. A táncszó kiabálása mellett be is számol és háromra kell motívumot váltani, általában azt a tánclépést kell lekövetni, amit ő csinál. Fontos, hogy a körnek az elején olyan táncos álljon, aki tudja vezetni a többieket és időben szól, ha egy másik tánclépésre való váltás van. A Sârba-ban a párok egymás után sorakoznak fel, egy fiú, egy lány, egy fiú, egy lány felállásban. A tánc elején és közben is van egy táncszó amit, csak ezen a táncrésznél énekelnek, csujogatnak:

„*Hai la Sîrbă măi băieți,
Care știți care puteți
Care nu mai rămîneți.*”¹⁵

A Sârba-t követően az első táncos kikéri a zenészeket a következő táncrészt, ami a Lunga. Ez egy lassú, nyugodt, figurázós része az eleki táncrendnek. Vannak benne

¹⁵ Nistor, Viorel; *Folclor Coreografic al Românilor din Ungaria vol. I.*, Editura Mirador, Arad, 1997., 74. oldal

lábforgató, csapásos motívumok egyaránt. Akárcsak a méhkerékben, az eleken is a táncrend első Lunga-ja, azt a célt szolgálja, hogy a táncosok a párjukkal együtt táncolnak, így mutassák meg, hogy mit tudnak.

A legényeknek vannak olyan lábtekerős figurái, ahol a lánynak teljes erőből tartania kell a fiút, hogy az el ne essen. Ezért is van meg ez a fajta kézfogás: a párok alsó kézfogással fogják meg egymást, pontosabban a fiú fogja meg a lány csuklóját, a kezük a testüktől 45 fokos szöget zár be. Ez a tartás miatt volt elengedhetetlen. A lányoknál az volt a legjobb táncos, aki úgy állt, mint akinek földbe gyökerezett a lába, és jól meg tudta tartani a párját, amihez nagyon jó egyensúlyérzékre volt szükség. Éppen ezért volt, hogy a lány csak egyhelyben állt és nem csinált semmilyen lépést, bár valaki ilyenkor „höcögött” egyhelyben. A haladó lépésnél szokás volt, hogy a fiú a lány kezét a ritmusra és a lépés irányába határozott mozdulatokkal vezette.

A táncrend végi Lunga-ban a legények a párjukkal végig szólóztak egymás után. Ha egy pár kiment szólózni és a fiú csapásokat csinált, akkor a lány mellette maradt és csinálta tovább a haladó lépést vagy „höcögött” egyhelyben. De akadt olyan is, hogy a párok nem váltak szét.

A Lunga után következik a Mîinîţălu, aminek a jelentése aprózó. Ez a táncrendbeli rész, már a nevéből is kiderül, hogy apró motívumokból áll, gyorsabb, ritmikusabb, intenzívebb, mint a többi táncrész. A Mîinîţălu-ban a párok egyfajta keringő fogásban tartják a kezüket, de ezt csak akkor, mikor a haladó lépést járják, melynél a negyedik ütemre a fiú kifordul. Ezután a kezét alsó fogásban tartják és dobogó, bokázó motívumokat lépnek. A Mîinîţălu-ban mondhatjuk, hogy a legényeknek és a lányoknak ugyanolyan figurákat kell megtanulniuk, míg más táncrészeknél nem. Ebben a táncrészben lehet megmutatni igazán, hogy hogyan pörög a lányok szoknyája, hiszen tele van páros forgós elemekkel.

A harmadik táncrész a Țigăneasca, melynek a megkezdésekor a fiú és a lány szétvállnak. Sima egyes csárdással térnek vissza a párok egymáshoz, majd egy különleges fogással forognak, hogy minden szemből lehessen látni ezt a kéztartást. A fogás a következő volt: a lány a bal kezét hátra téve fogtak meg a fiú jobb kezét így hátat fordítva neki, a lány a jobb a fiú a bal kezét felemelve fogtak össze. Ennek az egyes csárdásnak volt egy aprózóbb motívuma (aminek az üteme ti-ti-tá), amit felváltva táncoltak. A Țigăneasca-ban a fiúknak voltak külön lépései, amelyek a híres eleki táncosok figurái, úgy is szokták említeni, hogy például „ez a Szabó Péter bácsi figurája, stb.”

A táncrend végén pedig, mint már említettük újból a Lunga következett.

1.2.4. Az eleki népviselet

Mivel Magyarország többnemzetiségű ország és Eleken is több nemzetiség él, ezért mondatjuk, hogy a nemzetiségek és átvették egymás szokásait. Ezt nem is bizonyítja jobban, mint az, hogy az eleki népviselet nagyon hasonlít a német öltözködéshez. Feltételezhetjük, hogy a németektől vették át, mintsem a magyaroktól.

Leányok, nők viselete a következőkből állt:

Fejükön hátul megkötött, mintás kendőt hordtak, aminek az anyaga selyem volt. Ékszereket viseltek, fülükben arany fülbevalót, a nyakukban arany nyakláncot, ünnepekkor rózsafüzérrel egészítették ki az ünnepi ruhát.

Fehér inget hordtak, melynek bő ujja volt, aminek a vége össze volt ráncolva. Az ing a nyakrésznél és az ujja végénél csipkével, fodorral volt díszítve. Az ing felett egy sötét színű mellényt hordtak, melyen fehér színű hímzett motívumok voltak.

Alulra berakott bő szoknyát viseltek, több színben, fekete, fehér, zöld, kék, és más színekben hordták. A szoknya vékony anyagból készült, nyárhoz megfelelően. A kötényt, amit felette viseltek ugyanolyan anyagból készült és általában ugyanolyan színűt hordtak, mint amilyen szoknyát, de volt hogy sima fekete kötényt vettek hozzá. A szoknyák hossza a lányok, nők magasságától függött, hátul kötötték meg két szalaggal.

A lábukon a nők több színben viseltek harisnyát, de ünnepnapokon kizárólag fehérret vettek fel. Fekete cipőt viseltek lábukon, nyílással, amit szíjjal és kapoccsal kapcsoltak be.

Ünnepnapokon berakott, redőzött, rojtozott, hosszú ujjú blúzt viseltek, melynek a gallérja kerek volt.

A legények, férfiak viselete:

A legények és a férfiak is a fejükön egyaránt kalapot hordtak.

Az ő ingük fehér vászonból készült, hosszú és bő ujjal. A férfiak is akárcsak a nők hordtak fekete mellényt az ing felett, melynek a hátulja selyem volt. A férfiak mellény bal zsebében egy láncos zsebórát hordtak.

Fekete bársony nadrágot viseltek finom bőrből észült csizmával.

1.3. Illemek a magyarországi román táncok közben

A tánc közbeni illem a magyarországi románságnál a táncházakra vezethető vissza. Igazán csak ott érvényesültek azok az értékrendek és normák, amiket kialakítottak maguknak és helyesnek tartottak. Ide szeretnénk írni egy fogalmat, ami a normák jelentését magyarázza, ami igazából az erkölcsi értékrendek mellett érvényesültek a tánc közben. A norma szociálpszichológiai fogalma magában foglal mindenféle viselkedésszabályt: a törvény írott tilalmaitól és követelményeitől kezdve az erkölcs, az illem vagy szokás előírásain át a közvetlen személyes környezet kívánalmaival bezárólag. Ezeken keresztül minden kialakult úgynevezett „illedelmet” megismerhettünk, amit felállítottak maguknak.

A magyarországi románságnak nyilvánosságnak számított az is, ha kilépett valaki az utcára, hiszen ezek nem nagy faluk vagy városrészek ahol letelepedtek és mindenki ismert mindenkit. Még nagyobb nyilvánosságnak számított az, ha az ember elment a táncházba, ezeken a helyeken illett a helyes viselkedés teljes normarendszerét maradéktalanul tiszteletben tartani. Semmi féle jogi retorzió nem járt, azért ha ezeket az emberek nem tartották be, viszont épp elég büntetés volt számukra, ha a falu a szájára vette és kinézte magának. Ezek az egyszerű paraszterkölcsi magatartásformák szigorúak voltak, amelyekhez igyekeztek is igazodni, alkalmazkodni mindkét nem képviselői, ám ahogyan a legtöbb kialakult magatartásformában a világon bárhol, a táncszokások és a kialakult táncillem rendszere itt is a gyengébbik nemet sújtotta leginkább.

Helyesnek azt a magatartást nevezték „amelyért nem szólt meg a falu”. A nők a férfiakhoz viszonyított már-már hátrányosnak nevezhető alárendelt helyzetét számos hagyomány tükrözi. Erre szeretnénk egy példát is mutatni. Ha egy legény haragudott egy lányra, azt bizony eléggé elítélendő módon, akár trágár táncszókkal is kigúnyolta, megalázhatta ezzel szemben a lányok soha egy szóval sem vehettek revánsot, nem viszonzhatták a gúnyos, sértő csujogatásokat.

Más szemszögből nézve azonban a tánc, mint nyilvánosság mégis egyfajta védettséget garantált a női nemnek. A magyarországi román táncokban a leányok és legények helyzete úgymond „távolságtartó” volt, amit mindenkinek az „előírt” módon minden alkalomkor be kellett tartania. Ha egy fiúnak azonban mégis ahhoz volt kedve, hogy közelebb kerüljön a lányhoz, azt legfeljebb a ciklus egyes táncai közötti szünetben tehette volna meg, csakhogy ezek az intervallumok olyan rövidek voltak, hogy szinte nem is számított szünetnek. *„Ha egy Mîinîñălu-nak vége volt, a zenészek azonnal át is csaptak az Ardelenescu-ba” Ezért is aztán:*

„Tánc közben egy lányt nem volt szabad, de nem is lehetett volna megölelni vagy ilyesmi. Legfeljebb, ha bátrabb voltál, és tetszett is a lány, akkor a szünetben magához húztad egy kicsit, de semmi több. Látod, még amikor vége volt a táncnak, akkor is csak kezet nyújtottál, megköszönted a táncot, és kész” „A szünetek nagyon rövidek voltak. Ilyenkor egyszer-egyszer elkaptak a nyakadnál fogva, egy kicsit megöleltek, meg-megcsipketek, és így. Tánc közben semmi ilyesmi nem volt.”¹⁶

Voltak olyan lányok, akik nem táncoltak, nekik illett ilyenkor nagyobb csoportokba verődve maradniuk és maguk között beszélgettek, nézelődtek. Szintúgy a legények is.

„A jegyben járók, vagy kiknek volt már komoly kiválasztottja, azok néha elmentek sétálni egy kicsit, meg ilyesmi.”¹⁷ A séta meg az „ilyesmi” sosem tartott sokáig, mert a táncház mindig fényes nappal volt, mégpedig munkaszüneti napokon, ilyenkor a falusi emberek kint ültek az utcán, a padokon, beszélgettek, vagyis az utcára kilépve séta közben egy még szigorúbb nyilvánosság tartotta a fiatalságon árgus szemeit.

Visszatérve a táncszókra, a lányoknak nem szerepelt a repertoárjukban a legények viszontcsúfolása, de volt rengeteg más, ami körülölelte a parasztság minden búját-örömét. Tánc közben ezeket használhatták, kedvükre válogathattak közülük, akár a hangulat fokozása érdekében akár a zenével kísért tánc ritmikájának nyomósítására. Ilyenkor kiénekeltek magukból mindazt, ami esetleg a szívüket nyomta, vagy azt, ami esetleg a munkával terhes hétköznapiakat elfogadhatóbbá, boldogabbá tehetett. „Csujogatni mindenki tudott, de én nem csujogattam, mert nekem nem volt hangom hozzá.”¹⁸ Ahhoz hogy ezeket a táncszókat használják, hogy csujogatni tudjanak, tehát hang is kellett. „Leginkább az Ardelenescu-ra csujogattunk, mert az lassúbb volt. A Mîinîţălu-ra nehéz lett volna.”¹⁹ Láthatjuk, hogy ezeknek, az embereknek rengeteg olyan dolguk, tevékenységük volt, amivel fokozhatták a táncot, boldogabbá teheték a napjaikat. „A legények fütyöntettek meg csujogattak: 'Hai, hai, hopp, mai!' Meg másként is, ki ahogy tudott. Ha olyan kedve volt.”²⁰

A táncházakban sohasem énekeltek, csak táncszókat használtak a tánc közben vagy előtte esetleg utána, de énekelni sosem énekeltek ilyenkor. „Nem, a táncok szünetében sem

¹⁶ Dr. Felföldi László, Gombos András; Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere; Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncgyűttes Alapítványa, Szeged, 1998., 126. oldal

¹⁷ Dr. Felföldi László, Gombos András; Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere; Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncgyűttes Alapítványa, Szeged, 1998., 126. oldal

¹⁸ Dr. Felföldi László, Gombos András; Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere; Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncgyűttes Alapítványa, Szeged, 1998., 126. oldal

¹⁹ Dr. Felföldi László, Gombos András; Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere; Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncgyűttes Alapítványa, Szeged, 1998., 126. oldal

²⁰ Dr. Felföldi László, Gombos András; Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere; Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncgyűttes Alapítványa, Szeged, 1998., 126. oldal

volt éneklés. Akinek hangja volt, az a fonóban énekelt, mi meg segítettünk neki” Ez az éneklési „tilalom” azonban csak a román táncokra vonatkozott, a többi táncokban volt olyanra precedens, hogy énekeltek. „Csak amikor a magyarost táncoltuk, lehetett énekelni, de akkor a lányok is énekeltek, főleg a foxra, úgy emlékszem.”²¹

A táncillem értelmében, a fiú úgy köszönte meg a táncot, hogy kezet fogott a lánnyal és azt mondta neki, hogy: Legyen javadra! (Fie-ț dă bine!), a lány erre azt felelte: Köszönöm! (Mulțam!). De volt olyan is, hogy belecsaptak a lány kezébe (főképp az elekieknél volt szokás) és ezzel köszönték meg neki a táncot. A fiúk, akik a sorban egymás mellett álltak, általában ők is kezet fogtak egymással a köszönetnyilvánítás egyik formájaként. Olyan is előfordult, hogy nem fogtak kezet egymással, ilyenkor ők haragban voltak.

Reméljük, hogy ezzel a főrésszel sikerült bemutatnunk, a magyarországi románok hozzánk legközelebb álló két falujának szokásait, hagyományait a néptáncokhoz kötődően. A sok kutató munka segítségével mi is olvastunk olyan dolgokat, amelyek számunkra is újdonságok voltak. Ez által mi is bővítettük a tudásunkat, amit a későbbiekben fel tudunk használni.

²¹ **Dr. Felföldi László, Gombos András;** Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere; Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncegyüttes Alapítványa, Szeged, 1998., 127. oldal

2. Általunk végzett kutatások a méhkeréki általános iskolában

„A néptánc kutatás (táncfolklorisztika, ill. újabb nemzetközi elnevezéssel etnokoreológia) a tánc tudomány és a néprajztudomány közös problémáinak megoldására a 20. században kibontakozó tudományág. Elméleti háttérének, módszertani elveinek, kutatási modelljének kialakításában eleinte nagyobb szerepet játszott a néprajz, a tánc történet és általában a művelődéstörténet, későbbi fejlődését az általános folklorisztika, az etnomuzikológia, a mozgáselmélet és a nyelvészet módszereinek alkalmazása határozta meg. Így jött létre az a komplex kutatási szemlélet, amelynek alappilléreit a formai, a funkcionális és a zenei szempontok együttes alkalmazása jelenti.

A tudományág sajátossága abból adódik, hogy a magyar és kelet-európai hagyományos tánc kultúra mozgófilm, szöveges ill. hangzó dokumentumok formájában rögzített tényeit az európai tánc kultúra keretébe ágyazva értelmezi, rendszerezi, s így igyekszik használható forrásanyagot szolgáltatni a folklorisztika, a táncelmélet, az etnomuzikológia és a művelődéstörténet számára. Az alapkutatásokon kívül a táncfolklorisztika igyekszik egységes mederbe terelni a néptáncsal kapcsolatos alkalmazott kutatásokat (néptáncoktatás, tánckritika, stb.) is. Ezzel a tevékenységével a néptánc kutatás közvetlen hatással van a táncos műveltség általános színvonalának emelésére és a hagyományos kultúrák felelevenítését célzó revival mozgalmakra.”²²

2.1. A kutatásunk jellemzése, lényege

Nagyon örülünk annak, hogy lehetőségünk volt arra, hogy kutatást végezzünk egy nemzetiségi általános iskolában. Ezt a méhkeréki Kétnyelvű Általános Iskolában tettük meg.

A kutatást a kérdőívezésre építettük, melyet a 3-6. osztályos tanulókkal töltettünk ki. A kérdőív megírása során figyeltünk arra, hogy a kérdések megfelelők legyenek a kérdezettek kompetenciájához, hogy érdekelje őket a téma, és fontos volt figyelmet fordítanunk arra, hogy mivel kisiskolásokkal töltettük ki a kérdőívet, a teherbíró képességüket ne haladja meg a kérdések bonyolultsága.

Szem előtt tartottuk azt a kritériumot, hogy a fő kérdések a második harmadba kerüljenek. Mivel konkrétan meg volt a célunk, hogy mit mérjünk fel, ezért ennek eleget téve két részre osztottuk a kérdőívet. Az első részben általános kérdéseket tettünk fel a

²² <http://www.zti.hu/tanc/tancutatas.htm>, letöltve: 2012. 09. 06.

gyerekeknek, amiből megtudtuk, hogy mivel foglalkoznak szívesen a szabadidejükben, vagy hogy átlagban hányas tanulók és a sportolással kapcsolatban is kérdeztük őket. A második részben a néphagyományokkal, annak fontosságával és ápolásával, kapcsolatos kérdéseket tettünk fel. Ezekre a kérdésekre csak azoknak a gyerekeknek kellett válaszolniuk, akik az első részben bejelölték, hogy foglalkoznak népzenevel, vagy néptáncsal.

Ezzel a kérdőívvel az volt a célunk, hogy bepillantást nyerjünk a gyerekek gondolkodásmódjába, hétköznapi életükbe, és hogy lássuk, mi érdekli őket igazán. Célunk volt még, hogy megtudjuk, hogy kik azok, akik foglalkoznak a népi szokásokkal, mennyire tartják fontosnak ezt és, hogy szerintük hátrányuk vagy előnyük származik e belőle.

Az kérdőív első részében kíváncsiak voltunk arra is, hogy a gyerekek hány százaléka foglalkozik számítógépezéssel.

A továbbiakban szeretnénk egy pár szóban bemutatni, hogy milyen eredményekkel zárult a kérdőíves kutatásunk.

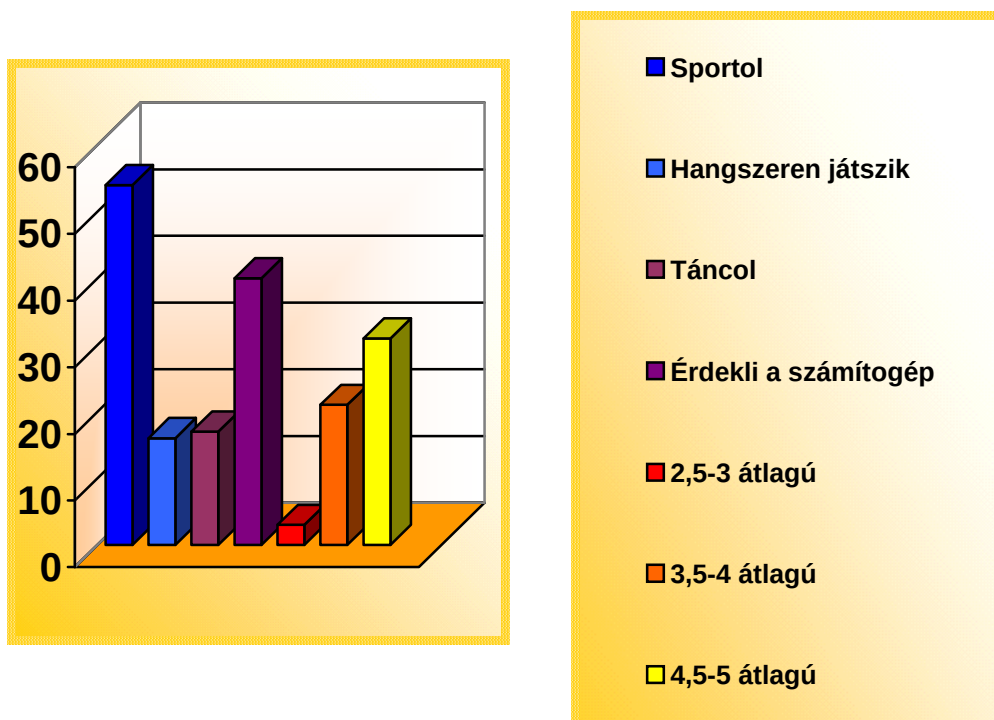
2.2. A kutatásunk eredménye

A kérdőívek tanulmányozása során törekedtünk arra, hogy minél egyszerűbben ki tudjuk elemezni a számunkra fontos információkat.

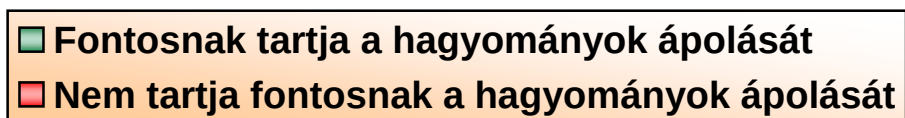
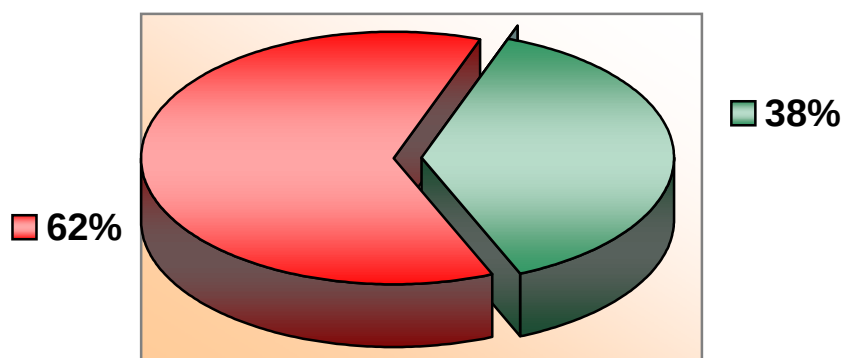
Először a kérdőív első részének eredményeit szeretnénk bemutatni. A kitöltő gyerekek 99%-a sportol valamit, legalább is hobbijuknak tekintik a sportot, amik között ott van a labdarúgás, kosárlabda, futás, biciklizés, röplabda, és kis létszámban az úszást is bejelölték. A sportok mellett nagyon kevesen az olvasást, de annál többen a zenehallgatást és számítógépezést tartják a hobbijuknak. A számítógépezést a gyerekek 72%-a választotta hobbijának, ez azt igazolja, hogy a gyerekeket mai világ technológiájával lehet megfogni és ennek a kihasználásával nagy előrelépéseket tudunk elérni a tanulásban, tanításban. Elégge elszomorító az a tény, hogy egy ilyen helyen, a hangszeren való játszás (hegedű) és a tánc, mint népi hagyatékápolás (néptánc), igen csekély számban jelenik meg. *(lásd 1. ábra)* Véleményünk szerint, ezen a településen és ilyen híres hagyományokkal büszkélkedik, itt kellene előfordulni a legnagyobb számban ezeknek a tevékenységeknek.

Sajnos a felvetésünk beigazolódott, mi szerint a mai gyerekek nem tartják fontosnak a hagyományok ápolását. A tanulók mindössze 38% gondolta úgy, fontos megőrizni a régmúlt értékeit és érdekük elsajátítani a falujukban meghonosodott szokásokat. *(lásd 2. ábra)* A kérdőívből kiderült, hogy ezek a tanulók előnynek érzik, azt hogy ezzel a tudással

gazdagodnak. Azt, hogy miért érzik előnynek a saját szavaikkal kifejtették, hiszen lehetőséget adtunk rá.

1. ábra

2. ábra

2.3. Néptánc próba látogatása

Az egy hetes nemzetiségi gyakorlatunk elvégzése során alkalmunk volt megnézni, hogy hogyan zajlik Méhkeréken egy néptánc próba.

A néptánc próba heti két alkalommal volt, a tanítási órák keretén kívüli délutáni foglalkozás keretében, kedden és csütörtökön. Mindkét nap két különböző korosztályú csoportot volt alkalmunk megfigyelni. Az első délutáni próbán 6-8 éves korú gyerekek jártak, fiúk lányok egyaránt, bár a fiúk kevesebb létszámmal vettek részt a csoportban. A második délutáni próbán 8-10 éves korosztályú gyerekek jártak, szintén fiúk lányok egyaránt.

A néptáncot Netye György táncpedagógus oktatta és oktatja máig napig is. Kiváló pedagógus révén tisztába van azzal, hogy melyek a gyermek sajátos neveléséhez szükséges motivációk, hiszen mindkét csoporttal más-más hangnemben beszélt. A kisebb korosztályú csoportnál képes volt a gyerekek szintjére lemerülni és úgy beszélni, mintha egyidős lenne velük. Az egész próba játékosan telt, a gyerekek mit sem sejtve mégis sok mindent elsajátítottak a próba alkalmával.

A táncpróbát egy bemelegítéssel kezdték, melyben főként a lábat melegítették be. Az első gyakorlat dobogás volt, először csak lépegettek, majd egyre gyorsabban és gyorsabban futottak egyhelyben. A bemelegítés során a gyerekek gyakorolták a tér irány érzékelését, egyhelyben ugráltak először negyed, majd nyolcad fordulatokkal. A bemelegítésnél ritmusgyakorlatokat is végeztek, melyben tapsoltak, dobogtak a lábukkal, a combjukat ütötték. A tapsolást is többféle képen gyakorolták. Az idősebb csoportban esz-tám ritmusban oda-vissza tapsoltak, egyre gyorsabban a tanító ritmusos tapsolásának a szünetei között, ez egy kiváló ritmusfejlesztő gyakorlat.

A bemelegítés után kezdődhetett a tánc. A próbákon egyaránt tanultak magyar és román táncokat. A magyar tánclépésekkel kezdték. Először átismételték, hogy mit tanultak az előző próbán, majd vettek hozzá új motívumot. Az ismételés közben a tanító kérdéseket tesz fel a tánc motívumról, amit már az előző próbán ismertetett a gyerekekkel. A gyerekek a válaszokat pontosan visszaadták, meg is tudták nevezni és mutatni a tanult motívumot, a cifrát.

Miután új lépéseket tanultak, leültek a földre egy kört alkotva és magyar énekeket énekeltek, amiket a különböző szokásokhoz kötöttek. Ezután felálltak és egy nyitott körtáncot jártak el, amelyhez a következő Dél-Dunántúli, Somogyi éneket énekeltek:

„Kis angyalom szeme-szája
Többet ér, mint Budavára.
Mert Budavár az uraké,
De ja babám csak magamé.

Erre gyere, ne menj arra,
Jobb út van erre, mint arra,
Erre van a kerék utca
Kisangyalom gyalogútja.”

A körtáncot a tanító Gyuri bácsi vezette, először sima csárdással járták el, amivel haladtak majd cifrázásokkal díszítették. A gyerekeknek a tanítót kellett lekövetni, és közben két gyerek kaput tartott. Ezzel gyakorolták a tánc közbeni éneklést, valamint a színpadon való tájékozódást.

A somogyi táncokat követően rátértek a méhkeréki táncokra. Először csak az Ardelenescu alaplépését ismételték át, majd párokba álltak és úgy táncoltak. A gyerekek ebben a részben már vettek kiforgatásokat és a fiúk egy tapsos alaplépést is gyakoroltak. Majd átveszik az egész méhkeréki táncrendet, de csak az alaplépéseket. Ezután pihenés képen leültek egy körbe és elénekeltek a Bătuta énekét, melyet a méhkeréki táncrendnél mutattunk be. A következőben zenére táncolták el azt a kis koreográfiát, amit tanultak az Ardelenescu-ból.

A táncpróba végét játékkal zárták, mely fejleszti a ritmust, koncentrációt, figyelmet, testnevelés szempontjából a labdaérzékenységet és a célba dobást. A játék neve körbe labda. Egy nagy kört alakítottak, és a tanár hangosan számolt, hogy: egy, kettő, egy kettő... a gyerekekre mutatva. Mindenkinek meg kellett jegyezni, hogy egyes vagy kettes-e. A játékhoz két labda szükséges, lehetőleg más színűek legyenek, amit az első egyes és az első kettes kezében vannak. Az egyes kezdte a dobás a következő egyesnek, aki a következőnek és így tovább. Közben a kettesek ugyan így dobták körbe egymásnak a labdát. Ha a labda visszaért az első emberhez, akkor felemelte a magasba és elkiabálta, hogy egyes vagy kettes, az a csapat nyert, akinél hamarabb visszaért a labda a vezető játékoshoz.

Ezt a játékot nagyon élvezték a gyerekek, hiszen egymás után többször is szerettek volna játszani, habár már a próbának vége lett.

3. Probléma megoldásának lehetősége

Sajnos vagy nem sajnós, de a mai világ a technológiára, a számítógépekre épül. Manapság mindenből kiveszi a részét a technológia, az elektronika. Az egész világon mindenhol számítógépek vannak, és akárhová megyünk ezek, körbeveszik az egész életünket. Sokat gondolkodtunk azon, hogy miként tudnánk motiválni a fiatalokat a felé, hogy érdekelje őket a hagyományok ápolása és foglalkozzanak vele és találják annyira szórakoztatónak és leljék benne akkora örömeiket, mint mi. Az őseinknek ezek voltak az egyetlen szórakozási lehetőségei, de mára, erre a célra rengeteg mód felkínálkozik. Felvetésünk szerint akkor érnénk el nagyobb sikereket ezen a területen, akkor tudnánk a fiatalságot, a gyerekeket motiválni, ha valami olyasmit hoznánk létre, ami szórakoztatón a mai technológiai fejlődéseket kihasználva tudja őket bevezetni a rég múlt értékeibe. Így hát ebből az elméletből kiindulva szeretnénk a számítógép világán keresztül eljuttatni és megismertetni a tanulókkal azt, hogy miként is éltek az őseink, hogyan szórakoztak, hogyan táncoltak és mik voltak az értékeik.

Szeretnénk egy olyan számítógépes, játékos oktató anyagot készíteni, amin keresztül könnyen és szórakoztatón meg tudják ezeket tanulni a nemzetiségi iskolákban. A szoftvert akár tanórákon és tanórán kívül is használhatják. Két variáció ötlött fel bennünk. Az egyik az egy néptánc központú számítógépes oktatóanyag, a másik pedig egy népismereti oktató anyag, ami a nemzetiségi iskolákban használt tankönyv és tanmenetre épül fel, sorra vesz minden leckét. Az oktató szoftvernek van része, ami még csak terv, hiszen egy ilyen nagyszabású anyag elkészítése rengeteg időt vesz igénybe. Az anyagon dolgozunk már egy ideje, azonban szinte mindennap kerül bele valami újítás, mindig van valami új ötlet, amit alkalmazni lehet. A kiindulópontját és a lényegét most szeretnénk leírni, ami köré még rengeteg újítás és lehetőség kerülhet még a későbbiekben színtérre.

Először is a néptánc központú szoftverről fogunk írni. Még egyszer szeretnénk azt megerősíteni, hogy ennek a szoftvernek az elkészítése sok időt vesz igénybe, amin folyamatosan dolgozunk és rengeteg olyan dolog fordul elő, ami a játék megalkotása közben derül ki, hogy hogyan lehetne még hatékonyabb és még jobb, ezért a változás jogát fenntartjuk.

Az oktatóanyag főindító menüje abból állna, hogy a felhasználó kiválaszthatja, hogy a magyarországi románok tánca közül melyiknek a hagyományairól szeretne tanulni. A falu vagy városnév rákattintása, kiválasztása után megjelenne egy újabb menü, amiből választani

lehet, hogy olvasni szeretne-e az adott település hagyományairól és azoknak kialakulásairól, vagy esetleg népzene, muzsikálást akar-e hallgatni a településről, választani lehetne még táncos videók közül, képek közül, és lenne egy rész, amiben a tánclépések le lennének bontva teljesen képek formájában és egy amin oktató videóval tanulhatják meg a táncot. A magyarországi románok hagyományairól nagyon sok anyagot összegyűjtöttünk és megtanultunk az évek során, amit ezzel vagy ezekkel az oktatószoftverek segítségével is szeretnénk szórakoztató módon továbbadni. Ez a szoftver tartalmazni fog minden olyan anyagot, amit mi megtanultunk és összegyűjtöttünk. Tele lenne saját kezűleg rajzolt figurákkal, amik segítségével lesznek a gyerekeknek az elsajátításhoz. Ezek a figurák egyfajta sűgő kliensként is működtetnének. Különböző feladatokon keresztül végigkísérik majd a gyerekeket, amiken keresztül gyakorolhatnak. Ez persze egy része annak, amit szeretnénk megalkotni. Ez csak egy afféle kiegészítő is lehet.

A nemzetiségi iskolákban mindenhol jelen van a népismeret óra. Ezen keresztül is szeretnénk segítséget nyújtani a tanulóknak. A szoftver a tananyag szerint lenne felépítve. Leckéken keresztül lehet tanulni vele. Egy nagyon színes és vidám kinézetű játékot szeretnénk megalkotni. Itt is a mi saját kezűleg lerajzolt figuráink segítenének ebben. Rengeteg archív felvételünk, videóanyagunk, fotóink vannak, amiket természetesen megjelenítünk a szoftverben. Színessé tesszük és nem csak a szöveg lesz benne a cél, hanem az hogy a gyermek vizualizáljon, hogy a képeket láthassa és a videóanyagokat, például, hogy belülről meg tudja nézni, hogyan is nézett ki egy régi parasztház, milyen volt egy lakodalmos régen, milyen szokások voltak és minden mást megmutatunk ezen keresztül.

A szoftver osztályonként le lenne bontva, minden osztálynak készítenénk a tananyaguk szerint egy oktatóanyagot. A néptáncos „függelék” pedig egy általános rész lenne, amit bárki elővehet, használhatja, tanulhatja. A szoftverek érthető és nagyon könnyen kezelhető módon lesznek szerkesztve, hogy a gyermekek akár felnőtt segítsége nélkül is tudják kezelni.

Szeretnénk egy fő történetet adni az egésznek, hogy a játék része is meglegyen a programnak. A mai számítógépes játékok telis-tele vannak olyan dolgokkal, hogy egy szereplőnek kell különböző ruhákat, eszközöket összegyűjteni, amiket bizonyos szintek teljesítésével kaphatnak meg. Mi úgy gondoltuk, hogy a játék elején mindenki választhat magának egy szereplőt, aki végig kíséri az egész „játékot” keresztül. A kiválasztott szereplő pedig vagy egy kisállatka vagy egy kisgyermek lehet, akiknek az egyes feladatok megoldása után, az egyes tananyag megértése után piros pont jár, amit a szoftverben szereplő „tanítótól” kapnak. Olyanra is gondoltunk, hogy ha összegyűjtenek a feladatok megoldásából, tegyük fel

öt piros pontot, akkor megjelenne egy kis animáció szerűség, amin azt látja, hogy az összegyűjtött pontokat beváltják neki különböző ajándékokat, amit hozzá tud rendelni a saját karakteréhez. Például egy új ceruza, vagy táska, esetleg csizma vagy bármi más, amivel színesebbé teszi a karakterét, úgymond fejleszti.

Ezzel ösztönözni tudjuk a használókat, a gyerekeket, hogy ne unják meg, ne hagyják abba a tanulást, a szoftver használatát, mert ösztönözni fogja őket, hogy új dolgokat szerezhessenek a karakterüknek. Ezek egyenlőre még csak kiindulópontok, de igyekszünk a lehető legtöbbet kihozni ezekből, az anyagokból. Szeretnénk minél színesebbé, élvezhetőbbé, szórakoztatóbbá tenni, hogy a gyermekek, tanulók örömmel használják az anyagot, hogy örömmel és boldogan tanuljanak a szoftver segítségével.

Az oktató program készítése közben rengeteg új ötletet tudunk még beletenni, amit igyekszünk alkalmazni. Bízunk, abban hogy ezekkel az oktatóanyagokkal könnyebbé és élvezhetőbbé tesszük a nemzetiségi iskolákban a saját hagyományuk, tananyaguk átadását. Ha a szoftver beválna, akkor szeretnénk kiterjeszteni ezt, és akár minden tantárgyra megvalósulhatna ez a program. Minden tantárgyhoz tudunk szerkeszteni egy ilyen segítő, szórakoztató oktató szoftvert, ami a tananyagra és tanmenetre épül fel.

Miért is ne használnánk jóra ezt a sokak által társadalomrombolónak hitt technológiát, hiszen a gyerekek számára sokkal könnyebb lenne a tanulás, könnyebben tudnának rajta tanulni és elképzelhető, hogy a tanórákon a tanító bácsik, tanító nénik ezzel is le tudnak majd vezetni egy órát.

Összegzés

Mindent összevetve, a dolgozatunkban be szeretnénk volna mutatni azt, hogy számunkra miért is ennyire fontos, hogy megőrizzük és továbbadjuk a hagyományainkat, a ránk hagyott örökségeket, értékeket. Dolgozatunkban megpróbáltunk összegyűjteni minden olyan információt, anyagot, amit tudni lehet a magyarországi románok hagyományairól, táncairól.

Részletesen kitértünk a két legnagyobb településre, Méhkerékre és Elekre ahol ezek a hagyományok a legismertebbek, valamint a legnagyobb, legszebb értékeket képviselik. Leírtuk azokat a tényeket, amikből egyértelműen megmutatkozik az, hogy egy nép hagyományát legjobban a táncain keresztül tudjuk megismerni, éppen ezért is fontos a múlt, hiszen a nélkül nincsen jövő.

A hagyományok elengedhetetlenek a nemzetiségi általános iskolákban, mert ezek az alappillérei ennek az intézményeknek. Ezekben az iskolákban vannak ünnepek, amiket a nemzetiséghez tartozó ünnepek miatt tartanak, amit tudnia kell a gyermeknek, hogy miért és mit is ünnepelnek ekkor. A néptánchoz szorosan hozzáragadnak a hagyományok, vannak, hogy erre épülnek. A dolgozatunkban írtunk ezeknek a hagyományoknak a képviselőiről, a fő momentumairól, a kialakulásairól, és arról, hogy hol érvényesültek a legerőteljesebben. Szerepel a dolgozatunkban, hogy kiknek köszönhetjük azt, hogy ma mi is beszélhetünk ezekről a dolgokról, kik segítettek abban, hogy mi is megtanulhattuk, kiktől indult az örökség. Fontos az is, hogy milyen illemek fűződtek régen a tánchoz, és hogyan kötődtek, épültek bele a hagyományok, hiszen a régi idő értékei a mai ember számára példát mutathatnak.

Kitértünk arra, hogy mi lehet esetleg a mai probléma azzal, hogy a gyerekek nem érzik fontosnak a hagyományok ápolását. Felvetéseink alapján rá akartunk világítani arra, hogy hogyan lehetne az iskolákban a népismeret órákat megfelelőbbé, hatékonyabbá és érdekeltébbé tenni a tanulók számára. A későbbiekben szeretnénk őket motiválni, hogy foglalkozzanak és érezzék fontosnak, örömet leljék a hagyományok ápolásában. Úgy gondoljuk, hogy az oktató szoftver, mint hatékony megoldás a problémára megvalósítható és hatékony eredményeket érhetünk el ezeken a területeken, amiket a program működő beválása után további területeken is tudunk alkalmazni.

Reméljük, hogy dolgozatunkból kiderült az, hogy ennek a nemzetiségnek és még sok másinak is milyen értékes hagyományai vannak, amiket ezekben az intézményekben

elképzелhetetlen, hogy elhanyagoljunk és ne adjunk tovább a legjobb tudásunk és lehetőségeink szerint.

Szakirodalom

1. **Dr. Felföldi László, Gombos András;** *Nyisztor György 1922-1987 A népművészet táncos mestere;* Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára; Szeged Táncegyüttes Alapítványa, Szeged, 1998.
2. **Nistor, Viorel;** *Folclor Coreografic al Românilor din Ungaria vol. I.,* Editura Mirador, Arad, 1997.
3. **Nistor, Viorel;** *Folclor Coreografic al Românilor din Ungaria vol. II.,* Editura Mirador, Giula, 2000.
4. **Petrujan, Gheorghe;** *Românii din Aletea;* Editura Noi, Giula, 2004.
5. **Dr. Florea Olteanu;** *Cunoștințe despre Poporul Român;* Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt., Budapest, 2012.
6. **Dr. Florea Olteanu;** *Comunitățile Românești din Județul Bichi de ani în secolul al XIX-lea;* Editurii de Presă și Carte Românească "Cronica" Nonprofit SRL; Giula, 2012.
7. *Micherechi - Pagini istorico- culturale;* Giula, 2000.
8. **Pățcăiu Teodor;** *Monografia comunei Micherechiu;* Micherechiu, 1934.
9. **Petrusán György, Matyin Emilia, Kozma Mihály;** *A magyarországi románok;* Győr, 2000.
10. <http://www.zti.hu/tanc/tanckutatas.htm>, 2012. 09. 06.
11. http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_néptánc, 2012. 11. 21.
12. <http://www.studiolum.com/nm/hu/kovacstivadar.htm>, 2012. 12. 17.

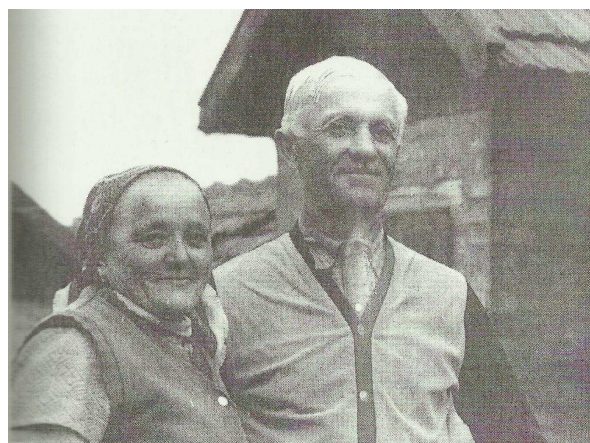
Mellékletek

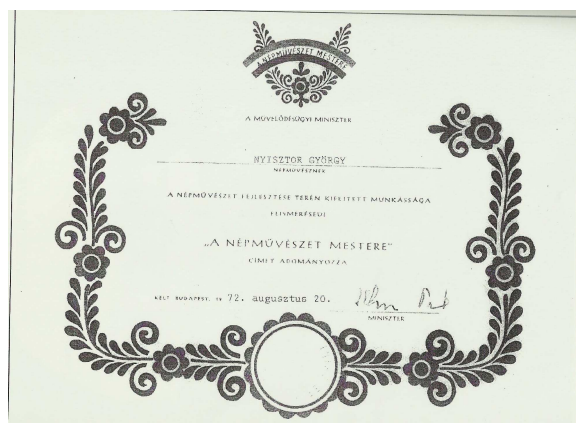
Román nemzetiségek Magyarországon

Nyisztor György

Nyisztor György és felesége

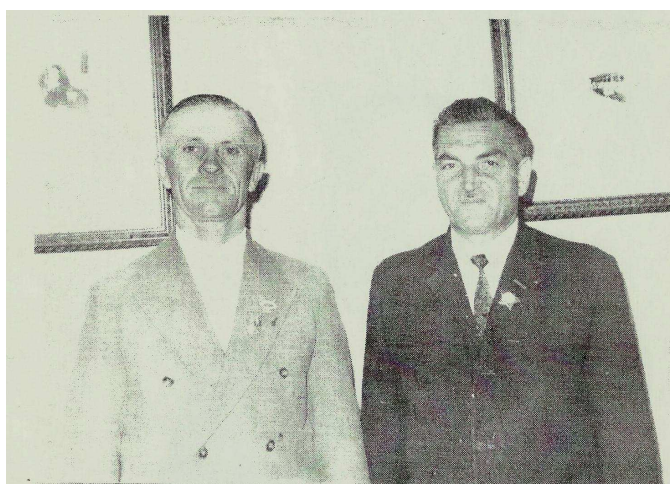
Nyisztor György a „Népművészet Mestere”

Kovács Tivadar és fia Kovács János

Kovács Tivadar és Sebő Ferenc

Nyisztor György és Kovács Tivadar

Gál György

Szabó Péter

Botás Pál

*„Méhkeréki tapsos”
Nyisztor György előadásában*

*„Méhkeréki páros”
Nyisztor György és felesége*

„Joc”-ba menet

Méhkeréki legények

Májusfa

Táncpróba Méhkeréken

Táncpróba Méhkeréken

Táncpróba Méhkeréken

SZIE-ABPK Nemzetiségi Konferencia